

“...เราชอบเหมือน ๆ กัน ชอบทำกิจกรรมด้วยเราก็อำนาจกิจกรรมให้โรงเรียนกัน บางทีก็มานั่งคุยเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้กำลังใจกัน เราไม่เอาเปรียบกันและเราก็มิน้ำใจให้กันด้วย...”
(P2D4, สัมภาษณ์, 8 มีนาคม 2552)

3.5 สื่อมวลชน บ้านมีพื้นที่ส่วนกลางในการวางโทรทัศน์และคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ร่วมกัน ในส่วนของโทรทัศน์ แม่จะกำหนดเวลาการดูโทรทัศน์และตรวจสอบรายการหรือละครให้ดูที่มีสาระ หากเจอละครที่แสดงออกรุนแรงและใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผลแม่ก็จะไม่ให้ดู ส่วนหนังสือและนิตยสารที่อ่าน สนใจเรื่องเกี่ยวกับหุ้นและนักธุรกิจ รวมทั้งชื่นชอบแนวคิดในการใช้ชีวิตของวอร์เรน บัฟเฟตต์ ที่มีฐานะร่ำรวยเป็นที่สองของโลก แต่ใช้ชีวิตที่เรียบง่ายไม่ฟุ้งเฟ้อ และชอบทำบุญ จึงสนใจอ่านประวัติของบุคคลท่านนี้ ในส่วนของอินเทอร์เน็ต ส่วนใหญ่ใช้เพื่อศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการเรียนและเรื่องที่สนใจเป็นพิเศษ เช่น นักธุรกิจ หุ้นและธรรมชาติ สื่อมวลชนโดยรวมจึงให้ประโยชน์ในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่สนใจ เป็นจุดหนึ่งที่ทำให้ได้รู้จักบุคคลที่เป็นตัวอย่างในด้านความประหยัดและการรู้จักใช้ชีวิตที่เรียบง่ายซึ่งช่วยในการขัดเกลาทางสังคมให้ได้เรียนรู้และยึดเป็นแบบอย่างให้ได้ปฏิบัติตามอีกด้วย ดังกล่าวไว้ว่า

“...แม่กำหนดเวลาการดูโทรทัศน์วันละครึ่งชั่วโมงหรือไม่เกินวันละหนึ่งชั่วโมง รายการที่ชอบเป็นรายการสารคดีเพราะเป็นคนชอบธรรมชาติ ดูละครช่วงเย็นบ้างแต่แยกแยะได้ว่าดีไม่ดี และแม่ก็จะไม่ให้ดูละครไร้สาระที่มีดราม่า แม่จะคอยตรวจสอบว่าดูละครเรื่องอะไรและควรดูหรือเปล่า หนังสือที่ชอบอ่านเป็นประเภทหนังสือ CEO เพราะถ้าเราอ่านหนังสือพวกนี้จะทำให้เรานำจุดเด่นของคนที่ประสบความสำเร็จมาใช้เป็นแบบอย่างได้ และก็อ่านหนังสือที่นักธุรกิจระดับโลกเขาอ่านกัน เช่น นิตยสาร Intelligent Investor เล่นอินเทอร์เน็ตจะสืบค้นประวัติของวอร์เรน บัฟเฟตต์ ถือว่าเขาเป็นแบบอย่างของชีวิต การเล่นเกมอินเทอร์เน็ตพูดคุยกับเพื่อนจะใช้พูดคุยเฉพาะกับเพื่อนสนิทและครูสอนพิเศษใช้เพื่อสอบถามหรือพูดคุยเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาเรียน จะใช้เวลาเล่นเกมอินเทอร์เน็ตวันเสาร์อาทิตย์จะใช้เวลาไม่นานแล้วแต่งานเกี่ยวกับเรื่องเรียนที่ต้องสืบค้นข้อมูล การใช้อินเทอร์เน็ตแม่จะไม่ได้บังคับเรื่องเวลา แต่แม่สอนให้ใช้อย่างฉลาดหรือถ้าใช้เพื่อพูดคุยก็ใช้เพื่อประหยัดค่าโทรศัพท์...วอร์เรน บัฟเฟตต์ ถือเป็นแบบอย่างของความประหยัด จากแนวคิดเรื่องการใส่เสื้อผ้าราคาไม่แพงว่าสุดท้ายที่เขาใส่เป็นราคาที่เราก็สามารถซื้อได้ เขามีแนวคิดที่ว่าไม่ว่าคุณจะไปใส่เสื้อผ้าแบบไหนแพงแค่ไหนเวลาคุณใส่ไปมันก็คือคุณใส่ที่ละชุดเหมือนกันแล้วก็ดูเหมือนกัน ชอบคำนี้มากและเขายังร่วมกับบิล เกตต์ สร้างมูลนิธิขึ้นมาด้วย บริจาคเงินครึ่งหนึ่งของชีวิตให้กับมูลนิธิ ก็เลยคิดว่าเขาเป็นคนที่น่านับถือมาก ๆ คิดว่าเขาสะท้อนให้เห็นว่าเขารวยแต่เขาก็ทำคุณประโยชน์ให้มาก และเขาก็เคยลั่นวาจาว่าถ้าเขาเกิดเสียชีวิตขึ้นมาเขานำเงินทั้งหมดให้มูลนิธิของบิล เกตต์ และมูลนิธิต่าง ๆ ส่วนลูกหลานของเขาเขาจะแบ่งเงินให้เล็กน้อยแต่อยากจะให้ลูกหลานของเขาใช้ประสบการณ์ความสามารถสร้างเนื้อสร้างตัวขึ้นมาเอง บัฟเฟตต์

มีแนวคิดหลาย ๆ อย่างที่ทำให้เขาลงทุนในธุรกิจได้มาก แนวทางการใช้เงินตามแบบฉบับเฟดต์ คือ ไม่ใช่ฟุ่มเฟือย ใช้อย่างที่คนอื่นเขาใช้ทั่วไปเขาก็ใช้ได้ แม้จะจำกัดเวลาการดูโทรทัศน์และจะห้ามดูละครบางเรื่อง อินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่จะใช้หาข้อมูลทำการบ้าน มีคุยกับเพื่อนบ้างนิดหน่อย บางทีก็ใช้ติดต่อกับครูสอนพิเศษถามเกี่ยวกับเรื่องเรียน...” (D4, สัมภาษณ์, 31 มกราคม 2552;

12 เมษายน 2552; 24 พฤษภาคม 2552)

เยาวชนต้นแบบคนที่ 5

เป็นนักเรียนรางวัลพระราชทาน ปีการศึกษา 2549 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนขนาดเล็ก มีบุคลิกภาพเรียบร้อย ร่าเริง ยิ้มแย้มแจ่มใสและคล่องแคล่วทักษะดี มีความสามารถในการแสดงคือ การร้องเพลงไทยลูกทุ่ง เริ่มเข้าประกวดร้องเพลงตามงานต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยประถมศึกษาปีที่ 6 เพลงที่ร้องได้ไพเราะที่สุดคือ เพลงของผ่องศรี วรนุช ความใฝ่ฝันในอนาคตคือ มีอาชีพเสริมเป็นนักร้องควบคู่ไปกับอาชีพประจำที่มั่นคง ความสามารถอีกด้านคือ เป็นนักกีฬา วอลเลย์บอลประจำโรงเรียนและเป็นตัวแทนเข้าร่วมแข่งขันในระดับต่าง ๆ ปัจจุบันศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาเอกระบบสารสนเทศคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีราชมงคล

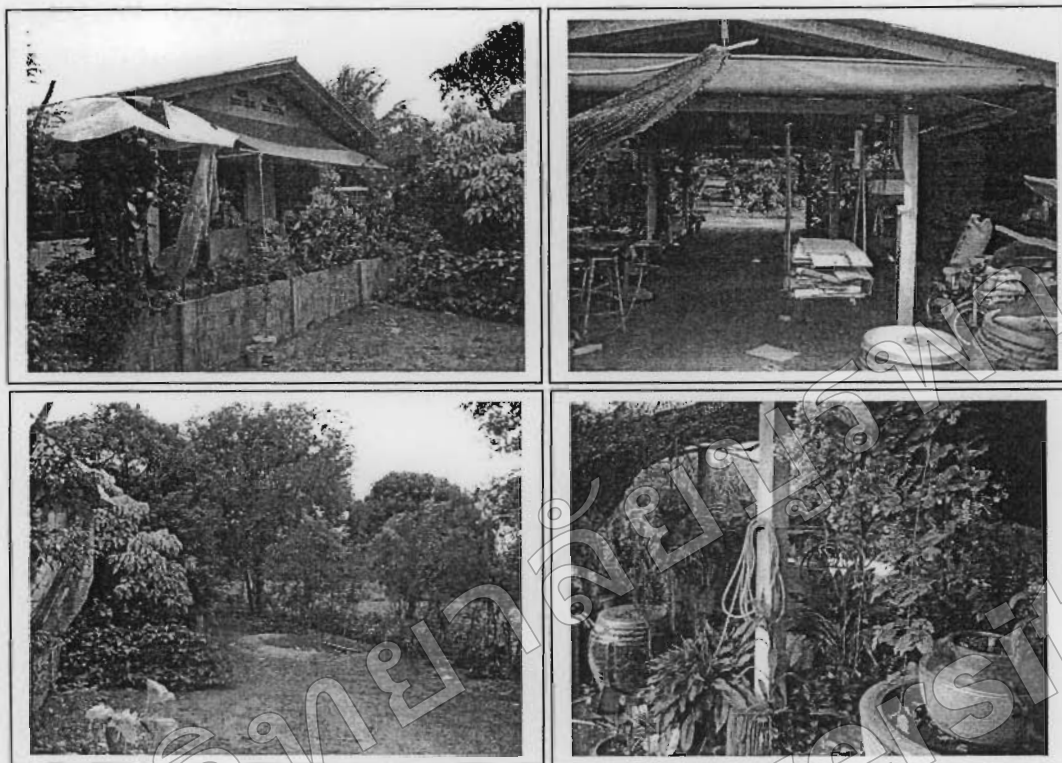

ภาพที่ 28 เยาวชนต้นแบบคนที่ 5 พร้อมภาพรับรางวัลพระราชทาน

1. บริบททั่วไป

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพทั่วไป ลักษณะครอบครัวและชุมชน สรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านภูมิศาสตร์ เป็นบ้านตึกชั้นเดียว รอบบริเวณบ้านมีต้นไม้ประดับมากมายที่พ่อปลูกไว้ บริเวณห่างจากตัวบ้านเป็นพื้นที่กว้างและมีต้นไม้ใหญ่เรียงราย มีบ้านที่ติดกันคือบ้านปู่ย่าส่วนชุมชนในละแวกบ้านตั้งบ้านห่างกัน แต่ก็มีมีการติดต่อสื่อสาร ไปมาหาสู่และรู้จักคุ้นเคยกันตามวิถีชีวิตชนบทไทย

ภาพที่ 29 บ้านของชาวชนชั้นแบบคนที่ 5

1.2 ด้านการปกครอง ครอบครัวมีสมาชิกทั้งหมด 5 คน คือ พ่อ แม่ พี่ชาย น้องและน้องสาว ปัจจุบันพี่ชายแยกบ้านไปมีครอบครัวของตนเองแต่ก็อยู่ไม่ไกลจากบ้านเดิมนักและยังไปมาหาสู่กับพ่อแม่ตลอด ในช่วงวัยเด็กอยู่กับปู่ย่าที่บ้านอยู่ติดกันเพราะพ่อแม่ติดภาระการประกอบอาชีพ บรรยายากของการปฏิสัมพันธ์ภายในบ้านมีลักษณะเป็นกันเอง จะพูดคุยเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้พ่อแม่และย่าฟังเสมอ สำหรับชุมชนในละแวกบ้านจะรู้จักคุ้นเคยกับครอบครัวมีการพูดคุยติดต่อและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน

ภาพที่ 30 เขวชนต้นแบบคนที่ 5 พร้อมครอบครัว

1.3 ด้านเศรษฐกิจ แต่ก่อนฐานะครอบครัวขัดสน อาชีพของพ่อแม่คือทำอาหารขาย ต่อมาได้พื้นที่ขายอาหารในโรงงานและขายร้านเพิ่มจึงทำให้มีฐานะดีขึ้น ที่ผ่านมาเป็นกำลังสำคัญของครอบครัวในการช่วยขายอาหาร และรู้หน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดีและขอมเสียสละเวลาเพื่อครอบครัวมาอย่างสม่ำเสมอ สำหรับชุมชนในละแวกบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีฐานะปานกลาง อยู่อย่างเรียบง่าย ประหยัดและอิงธรรมชาติ

1.4 ด้านการศึกษา ระดับการศึกษาของพ่อแม่อยู่ระดับปานกลาง แต่ด้วยประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมาด้วยความยากลำบากและอดทนจึงสามารถนำมาใช้ในการสั่งสอนอบรมลูกได้เป็นอย่างดี ทั้งยังมีผู้อาวุโสคือปู่ย่าที่คอยดูแลและอบรมสั่งสอนตามวิถีคนไทยโบราณ และด้วยวิถีชีวิตที่อิงธรรมชาติจึงส่งผลให้ซึมซับการปลูกฝังและอบรมสั่งสอนตามวิถีดั้งเดิมของคนไทยได้อย่างเข้าใจ สำหรับชุมชนในละแวกบ้านถึงจะมีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี แต่ด้วยวิถีชีวิตที่กลมกลืนอยู่กับธรรมชาติและศาสนาจึงมีวิธีการปลูกฝังที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

1.5 ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ศาสนาที่ครอบครัวนับถือคือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่ย่าและพ่อแม่จะพาไปทำบุญที่วัดในช่วงเทศกาลต่าง ๆ และในช่วงวันสำคัญ สำหรับชุมชนในละแวกบ้านนิยมใส่บาตรช่วงเช้าทุกวันและทำบุญในช่วงวันสำคัญเช่นกัน และเนื่องจากวัดอยู่ไม่ไกลจากบ้านจึงทำให้ได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกันที่วัดในช่วงทำบุญอีกด้วย

2. คุณธรรมจริยธรรมที่ค้นพบ

คุณธรรมจริยธรรมที่เกิดจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคม พบข้อมูลสนับสนุนการมีคุณธรรมจริยธรรมในแต่ละประเด็น ดังนี้

2.1 ขยัน เป็นผู้มีความตั้งใจเรียนจนได้ทุนการศึกษาไปเรียนต่อ สำหรับหน้าที่ในบ้านจะรับผิดชอบทำงานบ้านทุกอย่างและช่วยพ่อแม่ขายอาหาร โดยตั้งใจทำงานทุกอย่าง อย่างจริงจัง

ต่อเนื่องและไม่เคยเกี่ยงหรือหนีงาน ทุกวันเสาร์อาทิตย์จะไม่ได้ไปเที่ยวสนุกกับเพื่อนหรือไปธุระที่ไหนแต่จะให้เวลาช่วยเหลือพ่อแม่อย่างเต็มที่ เป็นคนสู้งาน มีความพยายามและไม่ท้อถอย แม้จะมีปัญหาอุปสรรคก็พร้อมและกล้าเผชิญอุปสรรค โดยเต็มใจที่จะช่วยงานพ่อแม่และตั้งใจทำงานอย่างจริงจัง ดังคำกล่าวที่ว่า

“...พ่อแม่ส่งให้เรียนก็ตั้งใจเรียน หนูจะชอบตั้งใจเรียนในชั่วโมงมากแล้วมาทบทวนอีกที...ทำงานบ้านทั่วไปทุกอย่าง ทำกับข้าวขายได้บ้างอย่าง ไปช่วยพ่อแม่ขายอาหารที่โรงงานมีหน้าที่จัดกับข้าวหน้าร้าน มีเวลา ก็ไปช่วยพ่อแม่ขายกับข้าว...จุดหมายสูงสุดของเราก็คือเรียนจบแล้วก็มาประกอบวิชาชีพ เลี้ยงพ่อแม่ ครอบครัวยุติธรรม เลี้ยงน้อง ก็คือเรามีภาระคอยอยู่แล้วจะได้ทำงานผ่อนภาระพ่อแม่ ก็เห็นมาตลอดว่าท่านก็เหนื่อยแล้ว ทำงานเยอะ อายุก็มากขึ้นเรื่อย ๆ ไม่อยากให้ท่านทำงานหนักแล้ว สิ่งแรกถ้าได้เงินเดือนมาก็แบ่งให้ท่าน เลี้ยงดูท่าน แล้วก็เก็บไว้ใช้ส่วนตัวด้วย เพื่ออนาคตข้างหน้าแล้วก็ส่งเรียนก็เป็นที่เรา เราเป็นลูกสาวต้องดูแลพ่อแม่ พี่เขาเป็นผู้ชาย เขามีครอบครัวไปแล้วเขาต้องดูแลครอบครัวเขา คิดแบบนี้มาตั้งนานแล้วว่าเราต้องดูแลท่าน...” (D5, สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2552; 1 กุมภาพันธ์ 2552; 21 มีนาคม 2552)

2.2 ประหยัด เป็นผู้มีความเป็นอยู่เรียบง่าย ไม่แต่งตัว ไม่ใช่เครื่องสำอางหรือเครื่องประดับฟุ่มเฟือยเพราะรู้จักฐานะการเงินของตนเอง เมื่อจะซื้อสิ่งใดก็คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อเสมอ รู้จักเก็บออมถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า เช่น การใช้โทรศัพท์จะใช้เครื่องเดิมและไม่เปลี่ยนรุ่นของเครื่องไปตามสมัยนิยม ไม่ฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อ รู้จักทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ ซึ่งในแต่ละเดือนจะกำหนดค่าใช้จ่ายทั้งเรื่องส่วนตัวและค่าโทรศัพท์และรู้รายจ่ายแต่ละเดือนว่าเป็นไปตามกำหนดหรือไม่เพราะอะไร ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ส่วนมากก็ไม่ค่อยได้ซื้อเครื่องใช้ส่วนตัวอยู่แล้ว เพราะหนูชอบเรียบง่าย ไม่ชอบฟุ้งเฟ้อ ไม่ชอบอะไร ก็เลยไม่ค่อยได้ใช้เรื่องพวกนี้...ค่าโทรศัพท์จ่ายเดือนละ 50-100 บาท ใช้ติดต่อกับทางบ้าน ส่วนใหญ่เพื่อน ๆ จะโทรหาในช่วงค่ำเพราะไม่พกโทรศัพท์ติดตัว จะใช้เงินแค่จำเป็น ไปเรียนจะใช้แค่เป็นค่ากินและกลับบ้าน ก็ทำงานด้วย ก็เลยรู้จักคุณค่าของเงิน เพราะเราเรียนเราทำงานกว่าจะได้เงินมานั้นยากลำบาก...” (D5, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2552; 21 กุมภาพันธ์ 2552)

2.3 ซื่อสัตย์ เป็นผู้มีความประพฤติตรงทั้งต่อเวลาและต่อหน้าที่ ถึงแม้ต้องตื่นเช้ามากเพื่อมาช่วยแม่เตรียมกับข้าวไปขาย แต่ก็สามารถตื่นและมาช่วยแม่ได้โดยไม่ต้องให้แม่ลำบากใจ มีความจริงใจที่จะทำงานต่าง ๆ อย่างไม่รู้สึกลำเอียงหรืออคติและไม่ใช้เล่ห์กลโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม รับรู้หน้าที่ของตนเองว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องช่วยงานพ่อแม่โดยที่พ่อแม่ไม่ต้องสั่งให้ทำและช่วยพ่อแม่อย่างเต็มที่โดยพ่อแม่ไม่ต้องบังคับหรือควบคุม ดังคำกล่าวที่ว่า

“...เราว่าเราเหนื่อยแล้ว แต่ท่านเหนื่อยกว่าเราอีก อย่างปกติท่านต้องตื่นตีสี่ครึ่ง บางทีวันไหนท่านรู้ว่าเรากลับมาดึก ท่านก็จะไม่เรียก บางวันก็ไม่เรียก เราก็จะตื่นสายกว่าท่านก็จะไปสักหกโมงก็ไปสายกว่าท่าน..เราไม่ได้เหนื่อยแค่คนเดียว พ่อแม่เราก็ทำ ทุกคนก็ทำ เราก็ต้องทำ... ก็คือว่าเราไม่เหมือนกัน เราทำวันนี้เพื่อเรามีประสบการณ์เหนือกว่า คิดไปอีกทีว่าเราทำเราก็ได้ เราได้ทำแต่เพื่อนนอนอยู่เฉย ๆ เพื่อนก็ไม่เคยผ่านงานแต่เราผ่าน เรายังทำมากเราก็กินได้เยอะเราก็มีประสบการณ์มาก อนาคตข้างหน้าเราเจออุปสรรคเราก็ฟันฝ่าอุปสรรคไปได้ เพราะเราเจอมากกว่า...” (D5, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2552; 16 เมษายน 2552; 28 เมษายน 2552)

2.4 มีวินัย เป็นผู้ปฏิบัติตนอยู่ในกฎระเบียบของโรงเรียนและสังคมด้วยความเต็มใจ และตั้งใจ โดยยึดมั่นในระเบียบแบบแผนข้อบังคับและข้อปฏิบัติจนเป็นแบบอย่างให้เพื่อนนักเรียนได้อีกด้วย รวมถึงการมีวินัยทั้งต่อตนเองและสังคม สิ่งหนึ่งที่สำคัญที่ยึดถือเป็นวินัยของตนเองที่ต้องปฏิบัติคือเรื่องการรักษาคำพูด ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ก็จะเป็นคนคำไหนคำนั้นล่ะ พูดคำไหนก็ต้องเป็นคำนั้น จะรักษาสัจจะของตัวเอง ถ้าไม่ก็คือไม่ ถ้าไปก็คือไป...สัจจะสำคัญอะ ชอบเขียนเป็นกลอนติดไว้ ถ้าเกี่ยวกับสัจจะ คิดว่ามันดีคือว่าคำพูดของเรามันก็เหมือนบ่งบอกนิสัยของเราเหมือนกัน ต้องคิดก่อนพูดเพราะพูดไปแล้ว บางทีเรามากลับคำไม่ได้ พูดแล้วไม่คืนคำ...คิดว่าคำพูดสำคัญก็เลยยึดตรงนี้มาตั้งแต่เด็ก เคยฟังคุณลุงเขาเคยพูดว่าคนเราต้องมีสัจจะ...” (D5, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2552; 16 เมษายน 2552; 9 พฤษภาคม 2552)

2.5 สุภาพ เป็นผู้มีความอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ มีสัมมาคารวะ เรียบร้อย ไม่ก้าวร้าวรุนแรงหรือวางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทาง มีกิริยามารยาทดีงามและวางตนเหมาะสม โดยเฉพาะเรื่องการพูดจะพูดจาไพเราะและมีกิริยามารยาทสุภาพกับทุกคนซึ่งมีความคิดเห็นในเรื่องการพูดว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้างความประทับใจให้กับผู้ที่พบเห็น ดังคำกล่าวที่ว่า

“...เคยเข้าประกวดมารยาทด้วย ตอบคำถามแล้วก็ฝึกมารยาทการเป็นคนดี การไหว้ การรับของจากผู้ใหญ่ การถวายของแด่พระสงฆ์...การที่เราจะเป็นอย่างไรสิ่งแรกที่แสดงออกคือคำพูด เราพูดดีก็มีคนรัก ถ้าพูดไม่ดีก็มีคนเกลียด ก็อย่างเช่นเราจะรู้จักใครสักคน ครั้งแรกที่เจอก็คือพูดจา การพูดจาก็พูดดีพูดประทับใจ เขาก็ประทับใจตั้งแต่เจอเราวันแรกแล้ว...” (D5, สัมภาษณ์, 1 กุมภาพันธ์ 2552; 9 พฤษภาคม 2552)

“...เขาพูด จำ จำตลอด ข้าเคยบอกกลับมากลับจากโรงเรียน ต้องสวัสดีปู่ย่าตายาย ก่อนนะ เรียกก็ต้องจำ ถ้าเรียกแล้วไม่จำ ก็จะถามว่าเป็นอะไรวันนี้ เรียกไม่เห็นจำเลย เรียกก็ต้องจำ เขาเป็นจากนิสัยเขาเอง เราไม่ไว้วางใจเขาก็คงจะตามแนวเรา...” (GD5, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2552)

2.6 สะอาด เป็นผู้รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องตามสุขลักษณะ แต่งกายเรียบร้อยและสะอาด ส่วนบริเวณโดยรอบบ้านมีต้นไม้ร่มรื่นมากมาย มีจัดพื้นที่ไว้นั่งชม ไม้ดอกสวยงาม ส่วนพื้นที่ห่างจากตัวบ้านปลูกต้นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ไว้อาศัยร่มเงา จึงอยู่กับธรรมชาติที่ร่มรื่น จึงทำให้มีจิตใจไม่ขุ่นมัวมีความแจ่มใสร่าเริงอยู่เสมอ ปราศจากความมัวหมอง ทั้งกาย ใจ และสภาพแวดล้อม และด้วยความแจ่มใสร่าเริงจึงทำให้มีความผ่อนคลายเป็นที่เจริญตา เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น ดังคำกล่าวที่ว่า

“...เป็นลูกสาวก็เป็นหน้าที่เราอยู่แล้วเรื่องดูแลทำความสะอาดบ้าน ก็ทำงานบ้าน ทุกอย่างจะทำกับข้าวก็ทำได้หลายอย่างแล้ว...เรื่องตัวเองก็ดูแลให้ดี เสื้อผ้าให้สะอาดแต่ก็ชอบ แต่งตัวง่าย ๆ ไม่ชอบทาครีม...” (D5, สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2552)

“...พอชอบต้นไม้ ปลูกไว้เต็มไปหมด ก็มาช่วยรดน้ำ กลางวันก็ชอบนอนใต้ต้นไม้ ร่มรื่นดี...” (FD5, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2552)

2.7 สามัคคี ในฐานะที่เป็นนักกีฬาและเล่นกีฬาที่ต้องทำงานเป็นทีมจึงจะประสบความสำเร็จ สามารถเปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมทีม รวมทั้งสามารถวางตนได้เหมาะสมตามบทบาทและรู้บทบาทของตนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อ การรวมพลังและช่วยเหลือเกื้อกูลกันเพื่อให้สำเร็จลุล่วงได้รับชัยชนะในการแข่งขัน และด้วยความเป็นนักกีฬาจึงมีความชอบเป็นส่วนตัวกับกิจกรรมที่ทำในลักษณะเป็นทีมงาน สำหรับงาน โรงเรียนที่ได้รับมอบหมายอื่น ๆ เมื่อทำงานและพบปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้นก็สามารถแก้ปัญหาและ ขจัดความขัดแย้งได้อย่างมีเหตุผล พร้อมยอมรับความแตกต่าง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อและพร้อมที่จะปรับตัวและยืดหยุ่น เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างสันติ และสมานฉันท์ ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ก็ชอบทำพวกกิจกรรมอะ อะไรก็ได้ที่ทำกันเป็นกลุ่มรวมกับเพื่อนก็จะชอบ...เวลา เราไปแข่งก็จะมีเพื่อนต่างโรงเรียนบางทีไปต่างสถานที่ไปต่างจังหวัดก็ทำให้เรารู้จักเพื่อนมากขึ้น ก็จะมีวิถีความเป็นอยู่ของเขามากขึ้น เพราะว่าคนเราไม่เหมือนกัน...” (D5, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2552; 21 มีนาคม 2552)

ภาพที่ 31 ภาพประกอบคุณธรรมจริยธรรมเรื่องความสามัคคีของเยาวชนต้นแบบคนที่ 5

2.8 มีน้ำใจ เป็นผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือเพื่อน รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น เห็นอกเห็นใจและเห็นคุณค่าของทุกคนที่มีความเดือดร้อน มีความเอื้ออาทร เอาใจใส่เพื่อน อาสาช่วยเหลือด้วยแรงกายและสติปัญญาเพื่อบรรเทาปัญหาหรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้น สิ่งปรากฏให้เห็นคือ เรื่องการแข่งขันกีฬาที่แสดงน้ำใจนักกีฬาและช่วยสอนเพิ่มเติมให้เพื่อนโดยไม่ปิดบังให้กับเพื่อนในวิชาที่เพื่อนไม่เข้าใจ เพื่อให้เพื่อนสามารถสอบผ่านไปด้วยตนเองให้ได้ และการมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นด้วยการบริจาคโลหิต ดังคำกล่าวที่ว่า

“...พูดถึงเรื่องแข่งกีฬาก็มีน้ำใจกับทุกคนถึงแม้ว่าเราจะแพ้หรือเราจะชนะอย่างไร เราก็ต้องมีน้ำใจกับคู่แข่งและเพื่อนร่วมทีม เพราะเราไม่สามารถที่จะเล่นคนเดียวได้การแข่งขันไม่ใช่ตัวเราเลยเพราะไม่ชอบแข่งขัน เล่นกีฬาเพราะว่าเราชอบเราอยากเล่นให้เรามีสุขภาพแข็งแรงมากกว่า เพราะว่าอาจารย์ก็ไม่ได้สอนให้เราเอาแต่ชนะอย่างเดียวส่วนมากก็จะให้เล่น ไปแข่งอะไรก็ได้ก็โอเค ไม่ได้ก็ไม่เป็นไร ก็จะชินคำนี้ได้ก็โอเคไม่ได้ก็ไม่ได้ไม่เป็นไรเราเอาประสบการณ์ ไม่ได้ต้องชนะ ไม่ได้ต้องการแข่งขันอยู่แล้ว ถ้าต้องเอาชนะเขาจะขาดการเป็นนักกีฬาที่แท้จริง เพราะว่าต้องเอาชนะอย่างเดียว จนบางทีลืมไปว่ามันมีกระทบกระทั่งกันรุนแรงจนทะเลาะกันได้...ก็อย่างเช่นเวลาไปเรียนก็ต้องคิวให้เพื่อน ถ้าเพื่อนทำไม่ได้ก็ต้องมีน้ำใจกับเพื่อนเขา คิวให้เขา ผ่านก็ผ่าน พร้อมกัน ถ้าเพื่อนไม่ได้ก็พยายามที่สุดเต็มที่ล่ะ...ไปบริจาคโลหิตด้วย จะได้เอาไปช่วยเหลือคนที่เขาลำบากที่เขาต้องการให้ช่วย เราให้ได้เราก็ให้ ได้ทำประโยชน์ให้คนอื่นแล้วก็มีความสุข...”

(D5, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2552; 28 เมษายน 2552; 31 พฤษภาคม 2552)

ภาพที่ 32 ภาพประกอบคุณธรรมจริยธรรมเรื่องความมีน้ำใจของเยาวชนต้นแบบคนที่ 5

3. กระบวนการขัดเกลาทางสังคม

กระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มีผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนต้นแบบจังหวัดฉะเชิงเทราแบ่งตามแหล่งสำคัญในการขัดเกลาทางสังคม สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

3.1 สถาบันครอบครัว ในเรื่องความขยัน พ่อแม่มีกระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้วยการฝึกให้รับผิดชอบทำงานในอาชีพค้าขายของพ่อแม่มากอดตั้งแต่เด็ก จึงมีความรับผิดชอบและขยันทำงานในทุกอย่างตามมา ทั้งเรื่องขยันเรียน โดยมีความคิดเพื่อเลี้ยงดูพ่อแม่และให้พ่อแม่พักผ่อน ขยันช่วยงานเพื่อให้พ่อแม่เหนื่อยน้อยลง อีกทั้งยังขยันทำงานทุกอย่างในบ้านเพื่อแบ่งเบารภาระของพ่อแม่ ในเรื่องความประหยัด ด้วยฐานะและการเงินที่ไม่คล่องตัวในช่วงต้นและด้วยการช่วยงานพ่อแม่ทำให้เห็นความยากลำบากในการประกอบอาชีพและมีรายได้ ทำให้รู้จักใช้เงินและไม่ใช้จ่ายไปกับเรื่องฟุ่มเฟือยทั้งหลาย ทั้งเรื่องการแต่งตัวหรือการก้าวตามสมัยในเรื่องต่างๆ ตามประสาวัยรุ่น เช่น การใช้เครื่องสำอางหรือการเปลี่ยนรุ่นโทรศัพท์ ในเรื่องความซื่อสัตย์มีความตรงต่อเวลาและตรงต่อหน้าที่ ทั้งเรื่องการไปโรงเรียนทันเวลาและตั้งใจเรียนหนังสือและเรื่องการไปช่วยพ่อแม่ขายอาหารได้ตามเวลาโดยพ่อแม่ไม่ต้องบังคับเพราะรู้หน้าที่ของตนเองว่าต้องไปช่วยเสมอในช่วงวันเสาร์อาทิตย์โดยไม่บิดพลิ้วหรือเกรงและถือเป็นหน้าที่สำคัญ พ่อแม่จึงฝึกโดยผ่านทางอาชีพที่ให้รับผิดชอบ ในเรื่องความมีวินัย พ่อแม่ฝึกให้รับผิดชอบตนเอง จัดการบริหารเวลาให้ตนเองไม่ให้เสียหายในการทำสิ่งต่าง ๆ ทั้งการเรียน กีฬาและการช่วยค้าขาย จึงมีวินัยกับตนเองและมีวินัยกับครอบครัวด้วย ในเรื่องความสุภาพ ถือได้ว่าได้รับการอบรมสั่งสอนจากย่ามามากในการให้พูดจาไพเราะและมีกิริยามารยาทเรียบร้อยกับผู้ใหญ่ ด้วยการสั่งสอนที่เอาใจใส่จึงทำให้เกิดความเคยชินและปฏิบัติได้เป็นประจำ ในเรื่องความสะอาด ได้รับการสั่งสอนอบรมจากทั้งพ่อแม่และย่าเป็นหลักในการรักษาร่างกาย การดูแลตนเองอีกทั้งให้รับผิดชอบดูแล

ทำความสะอาดบ้านและเก็บกวาดบริเวณโดยรอบบ้านให้สะอาดตา โดยพ่อบปลุกฝังให้รักต้นไม้และดูแลต้นไม้รอบบ้านเพื่อให้บ้านร่มรื่นน่าอยู่ ในเรื่องความสามัคคีและมีน้ำใจ ด้วยวิถีชาวบ้านและการเลี้ยงดูจากผู้อาวุโสที่มีจิตใจดี ทำให้ได้รับการปลูกฝังให้เป็นคนมีน้ำใจกับทุกคนทั้งคนในครอบครัว เช่น มีน้ำใจที่จะช่วยเหลือพ่อแม่ค้าขาย มีความสามัคคีและมีน้ำใจกับพี่ชายและน้องสาว อีกทั้งด้วยความมีน้ำใจแบ่งปันของย่าต่อเพื่อนบ้านที่เห็นมาจึงซึมซับให้มีคุณธรรมจริยธรรมและมีน้ำใจช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์อื่น ๆ ไปด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

“...อยู่กับท้องทุ่งอยู่กับสวนกับไร่มาตั้งแต่เด็ก ก็เลยไม่ค่อยอะไรเท่าไรหรอก ย่าเลี้ยงมาก็สู้ ๆ มีอะไรก็กินกันนั้น ขนมนกไม่ค่อยได้กินอะไรอย่างคนอื่น ถ้าหิวขนมนะกินข้าวคลุกน้ำตาลเป็นขนมหวาน ตอนเด็ก ๆ ก็อยู่กับหลายคนมีเงินก็แบ่งกัน ก็เลยได้กินคนละนิด ๆ หน่อย ๆ แต่เรารู้สึกว่ามืออย่างนี้เราก็มีความสุขแล้ว...ก็ตอนที่อยู่กับย่า จากการที่เราฟังท่านพูด ท่านพูดเพราะอยู่แล้วเราก็ติดมา ย่าจะสอนเวลาวันไหนถ้าเรียกแล้วไม่จำ ย่าก็จะบอกว่าทำไมวันนี้ไม่จำ ต้องจำนะ ทุกวันนี้ก็ยังจำอยู่ ก็ติดตั้งแต่เด็ก ๆ เรียกก็ต้องจำ ไม่จำบางทีย่าก็ตีหัว...จะตัดสินใจเอง แต่มีปัญหาอะไรก็ปรึกษาบอกพ่อกับแม่ บอกย่าด้วย ก็จะได้คำแนะนำมาให้เราตัดสินใจเองอีกที ต้องตั้งใจเรียนดี ๆ จะได้มีงานทำ พ่อแม่เหนื่อยเพราะเรามาก ต่อไปเรามีงานทำจะได้หาเลี้ยงพ่อแม่...”

(D5, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2552; 16 เมษายน 2552; 9 พฤษภาคม 2552)

“...พ่อชอบปลูกต้นไม้ กลัวไม้เดี่ยวก็เอาขึ้นเอาลง ก็ชอบให้พ่อปลูก ส่วนแม่ชอบขึ้นชมมากกว่าชอบปลูก แต่พ่อชอบปลูกจริง ๆ นะ พ่อเขาทำของเขาไว้ ก่อนจะไปโรงงานต้นมาแต่เข้ามิดก็มาดูแลต้นไม้เข้าน้ำเสร็จก็เอาไปตากไว้บนราว...” (MD5, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2552)

กระบวนการขัดเกลาทางสังคมจากสถาบันครอบครัวพบว่า พ่อแม่สอนและฝึกฝนให้รับผิดชอบกับอาชีพของครอบครัว ด้วยความยากลำบากของการประกอบอาชีพทำให้ได้เรียนรู้ในหลาย ๆ ด้านและฝึกให้เชื่อมั่นและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง นอกจากพ่อแม่แล้วยังได้รับการอบรมสั่งสอนจากญาติผู้ใหญ่หลายท่าน บุคคลหนึ่งซึ่งสำคัญในทุกด้านและเชื่อฟังอีกท่านหนึ่งคือย่า โดยได้รับการปลูกฝังในลักษณะการเลี้ยงดูที่ดี ๆ แบบไทยสมัยก่อนจากย่าทุกเรื่อง ในช่วงวัยเด็กอยู่กับย่าเพราะพ่อแม่ทำงานหนักย่าจึงดูแลในทุกรายละเอียดแทนพ่อแม่ วิธีสอนของย่าสอนผ่านวัฒนธรรมไทย ทั้งการร้องเพลงและการรำซึ่งเป็นทักษะความสามารถที่ย่ามีติดตัว ทำให้ได้ฝึกทักษะความสามารถด้านนี้ติดตัวไปด้วย รวมทั้งมารยาทไทยในลักษณะต่าง ๆ จึงได้รับการปลูกฝังจากย่าในหลายด้าน ทำให้มีความเคารพผู้อาวุโสและนอบน้อมเชื่อฟังตามแบบวิถีไทยสมัยก่อนได้มาก ดังคำกล่าวที่ว่า

“...สนิทกับพ่อแม่เท่ากัน แต่จะคุยกับแม่มากกว่าพ่อ ส่วนมากพ่อก็จะให้ตัดสินใจทุกอย่างเอง คือพ่อจะเชื่อมั่นในการตัดสินใจของเรา สิ่งที่เราเลือกคือสิ่งที่เราคิดแล้วดีแล้ว คือพ่อจะ

ไม่มาบังคับว่าไม่ใช่ไม่เอาแบบนี้ คือจะทำแบบนี้พ่อไม่เคยบังคับ พ่อจะเชื่อมั่นว่าโตแล้ว ตัวอย่างที่ไม่ดีก็มีให้เห็นสามารถเลือกเองได้ พ่อจะเชื่อมั่นในการตัดสินใจของเรา จะทำอะไรก็ขอให้บอกว่าจะทำอะไรแค่นั้น พ่อจะเชื่อ พ่อจะเคารพในการตัดสินใจของเรา พ่อจะไม่ห้ามจะไม่ว่าอะไร ที่พ่อจะบอกก็คือว่า ตัวอย่างก็มีให้เห็นก็ตัวเอง เลือกเอาว่าจะเป็นแบบไหน...ตอนเด็ก ๆ ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ แต่จะไปอยู่กับย่า ย่าเลี้ยงมาตั้งแต่เล็ก ๆ เพิ่งมาอยู่กับพ่อแม่ตอน ป. 2 เวลาจะไปร้องเพลงที่ไหนก็จะร้องให้ย่าฟังย่าก็จะฟัง ถ้ายังไม่ฟังย่าจะบอกว่านี่ยังไม่ฟังย่าก็จะสอน แล้วตอนที่สอนมากเลยก็ตอนที่ไปเป็นตัวแทนไปร้องเพลงแก่กลุ่มย่าก็จะสอน ส่วนมากย่าไม่ค่อยมีเวลาย่าพูดอะไรก็ฟัง ไม่ค่อยคือเท่าไร พ่อจะเสียบจะไม่ว่าแต่ใจดีคล้าย ๆ พ่อจะไม่เหลืออดก็จะไม่พูด จะนิ่ง ๆ พ่อเป็นคนไม่ค่อยพูด แต่พ่อก็มีบางอย่างที่สอนเรา ก็คือท่านจะดื่มเหล้าทำให้เราเห็นว่าเราไม่ควรดื่ม เพราะเวลาที่ท่านดื่มท่านจะพูด ทำให้เราเห็นว่าคนที่มึนสติจะเป็นคนหนึ่ง แต่พ่อก็ไม่มีสติจะเป็นอีกคนก็ทำให้เราเห็นว่าเวลาที่ท่านทำแบบนี้ก็อาจจะเป็นอย่างที่สอนเราให้รู้ว่าเราไม่ควรที่จะดื่มเหล้า เพราะจะทำให้เราเป็นคนละคนไปเลยแบบนี้ ก็สอนแบบนี้เพราะปกติไม่ค่อยพูดอะไรอยู่แล้ว...” (D5, สัมภาษณ์, 1 กุมภาพันธ์ 2552; 21 มีนาคม 2552)

“...เล็ก ๆ เชนอนกับย่า โตแล้วมาบางทีเขาก็ดูมานอน เลี้ยงมาตั้งแต่เบาะเพราะแม่เขาทำงาน...ย่าไปทำไร่อยู่หลังบ้าน ให้อยู่หัวไร่ไม่อยู่ตามไปโน่นไปนี่ หกล้มหกลุกอยู่สุขที่ไหนก็เลี้ยงไปตามประสา เลี้ยงแบบโบราณ ไม่ได้เลี้ยงเด็กสมัยใหม่หรือก ย่าชอบโบราณ ๆ สมัยโบราณสอนหลาน แบบว่าเที่ยวเตร่ มีดคำก็รีบกลับบ้านก่อนมืด มีดแล้วค่อยเข้าบ้านอย่างนี้ไม่เอา ต้องเข้าบ้านก่อนมืดก่อนนกก่อนกา เพราะกามันยังเข้ารังก่อนมืดใช่ไหม จำอย่างนกชิลูก คนเราก็เหมือนนกนั้นแหละ ไปไหนก็แล้วแต่มีดก็ต้องถึงบ้าน สอนเขาแบบนี้อย่าไปหาหมรุ่งหามคำ เขายังอยู่ในวัยเด็กวัยเรียนใช่ไหม เราก็ต้องสอนเขาแบบนี้ ไม่คือหรือเลี้ยงง่าย ก่อนนอนก็มีร้องเพลงกล่อม นึก ๆ อะไรได้ก็เอามาเรื่อยไปแหละ เพลงอะไรหลัก ๆ ไม่ค่อยได้แล้ว เรานึกอะไรได้ก็ว่ากลอนเรื่อยไป นิทานโบราณ ๆ ก็สอนอย่างเรื่องตากะยา ยายกะตาทำนาบนภูเขา ดักน้ำใส่กะโหลกชะโงกดูอะไรก็ว่าไปเรื่อยดูเงาของมัน คนเราใจทะเยอทะยาน เรามีแต่ไหนก็ใช้แค่นั้นไม่ให้โลกมากไม่ให้ลึกไม่ให้ขโมย อย่าไว้วางอะไรแบบนี้ สอนแกงส้ม แกงคั่ว ตำน้ำพริก เขาก็ทำได้ แกงส้มเขาทำแกงแล้วก็สอนตั้งแต่เล็ก ปลูกฝังตั้งแต่เล็ก ตอนเล็กเราก็ต้องควบคุมดูแลเขาหน่อย เขาก็ยังไม่รู้ภาวะอะไรมา พอเขารู้เขาก็เป็นตัวของเขาเองเราก็ดูเขาห่าง ๆ เราเชื่อตัวเขา เขาโตแล้วปกครองตัวเขาได้แล้วเราก็ปล่อย ๆ เขาทำอะไรผิด อะไรดี อะไรชั่ว มันใจ ตอนนี้เป็นเด็กดี โตขึ้นเขาจะเป็นคนไม่ดีได้อย่างไร แต่ก่อนเป็นนักกร่าง ก็สอน ๆ เขาเรื่องรำเรื่องร้องเพลงได้...” (GD5, สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2552; 1 มีนาคม 2552)

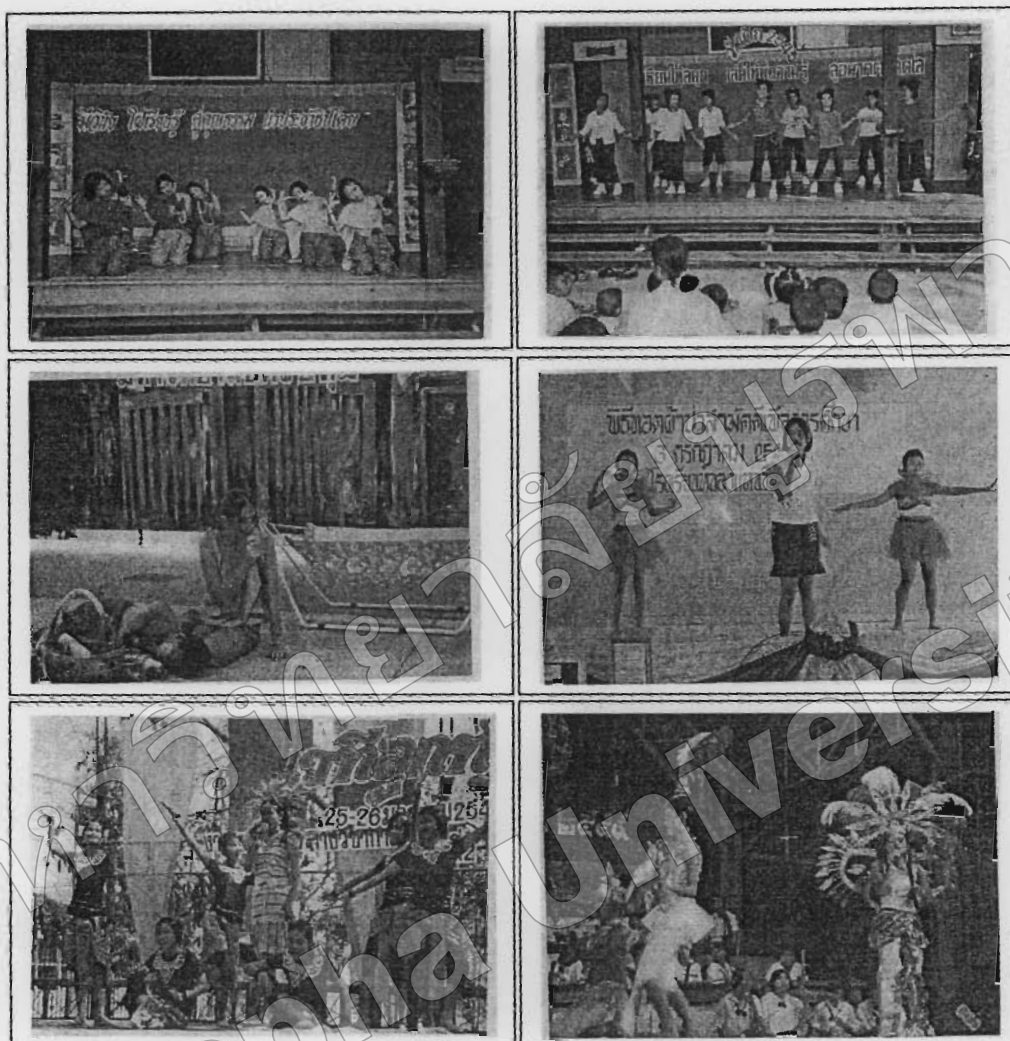
แบบอย่างที่ดีของบุคคลในสถาบันครอบครัวคือ พ่อแม่และย่าในส่วนของคุณแม่เป็นแบบอย่างในเรื่องความขยันในการทำงาน ส่วนย่าเป็นแบบอย่างในเรื่องวัฒนธรรมไทย ทำให้รักการร้องเพลงและการรำ รวมทั้งเป็นแบบอย่างเรื่องความสุภาพด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ก็ไม่มองไกลค่ะ ก็คุณพ่อคุณแม่ปู่ย่าตายายค่ะ ก็สอนมาตั้งแต่เด็ก ถือว่าท่านก็เป็นคนดีที่สุดของเรา พ่อแม่เป็นแบบอย่างเรื่องทำงาน แม่ทำงานเก่ง ต้องทำงานด้วยเลี้ยงลูกด้วยตั้งตามคนแล้วตอนที่ยังเด็กอยู่ที่ก็ต้องไปเรียนด้วยแม่ก็ต้องทำงานเยอะมากขึ้นและก็เลี้ยงน้องด้วย พ่อก็จะใจดี รักลูกคือพ่อจะรักลูกทุกคนเท่ากัน แต่ว่าจะไม่แสดงออก จะอยู่ข้างในจะเก็บไว้ข้างใน ถ้าเป็นคุณลูกพ่อก็จะแสดงออกมากหน่อยเพราะยังเด็กอยู่ โตแล้วพ่อก็ห่วงแต่ไม่แสดงออก แต่ว่าก็รู้ว่าห่วงว่ารัก ย่าเป็นแบบอย่างเรื่องวัฒนธรรมไทย ย่าจะสอนเรื่องโบราณ คนโบราณเขาเป็นอย่างนี้ก็ต้องอย่างนี้ สอนร้องรำ เมื่อก่อนที่มี เนง เน่ง เน้ง ขึ้นมาก็จะรำก็จะให้รำ จับดัดมือ ดัดแขนก็ชอบ พอได้ยินเสียงทำนองนั้นขึ้นก็จะรำทุกวัน...ก็ตอนที่อยู่กับย่าจากการที่เราฟังท่านพูด ท่านพูดเพราะอยู่แล้วเราก็ติดตาม...” (D5, สัมภาษณ์, 28 เมษายน 2552; 31 พฤษภาคม 2552)

3.2 สถาบันการศึกษา ครูมีกระบวนการจัดเกลาทางสังคมด้วยการสอนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ในเรื่องความขยันฝึกให้ตั้งใจเรียนตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายรวมทั้งทำกิจกรรมเสริมตามที่นัด ในเรื่องความประหยัดสอนให้รู้จักเก็บออมกับธนาคารในโรงเรียน สอนกิจกรรมหารายได้ระหว่างเรียน เช่น ทำผลิตภัณฑ์ในชุมชน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจกับรายได้ที่ทำได้ด้วยตนเอง และครูเป็นแบบอย่างในเรื่องความประหยัดทั้งในด้านการแต่งกายด้วยชุดสุภาพเท่าที่มีอยู่ ไม่ใช้จ่ายซื้อเสื้อผ้าฟุ่มเฟือยและการนำอาหารมารับประทานร่วมกันที่โรงเรียน ทำให้เห็นความประหยัดของครูด้วย ในเรื่องความซื่อสัตย์ บ่มเพาะให้มีความตรงทั้งต่อเวลา เช่น การมาโรงเรียนความรับผิดชอบในงานตามเวลาที่กำหนดและสอนให้ตรงต่อหน้าที่ทั้งหน้าที่ผู้นำนักเรียนและนักกีฬา โดยฝึกให้รับผิดชอบหน้าที่ต่าง ๆ ให้เกิดผลสำเร็จลุล่วง ในเรื่องความมีวินัย ฝึกให้อยู่ในระเบียบของโรงเรียนและรักษากฎอย่างเคร่งครัดจนเป็นแบบอย่างให้กับคนอื่น ซึ่งก็ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมและด้วยความเต็มใจ ในเรื่องความสุภาพสอนให้พูดจาไพเราะนุ่มนวลและมีกิริยา มารยาทที่เหมาะสมฝึกให้มีมารยาทที่ดีตามวัฒนธรรมไทยจนสามารถส่งเข้าประกวดมารยาทไทยได้ อีกทั้งครูยังเป็นแบบอย่างในเรื่องการพูดกับบุคคลต่าง ๆ ให้ซึมซับด้วย ในเรื่องความสะอาด ครูสอนให้รับผิดชอบและทำความสะอาดพื้นที่ในโรงเรียน ตรวจสอบความสะอาดของการแต่งกาย ตัดเดือและปรับปรุงเรื่องความสะอาดในเรื่องต่าง ๆ อยู่เสมอจึงทำให้ได้รับการปลูกฝังเรื่องความสะอาดไปด้วย ในเรื่องความสามัคคีและมีน้ำใจ ได้รับเลือกให้เป็นผู้นำ ครูจึงฝึกให้รับผิดชอบและทำงานร่วมกับคนอื่นอย่างมีเหตุผล อีกทั้งเป็นนักกีฬาที่ครูได้ฝึกสอนให้เล่นกีฬาด้วยความสามัคคีในทีมและมีน้ำใจกับคู่แข่งกัน โดยสอนให้เล่นกีฬาด้วยน้ำใจนักกีฬาไม่ได้เล่นโดยหวังเพียงผลของชัยชนะทำให้มีความมีน้ำใจกับหมู่คณะและความมีน้ำใจกับผู้อื่น ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ไม่ชอบแข่งขัน เล่นกีฬาเพราะว่าเราชอบเราอยากเล่น ให้เรามีสุขภาพแข็งแรงมากกว่า เพราะว่าอาจารย์ก็ไม่ได้สอนให้เราเอาแต่นะอย่างเดียวนะ ส่วนมากก็จะให้เล่นไปแข่งอะไรได้ก็ถือได้ ไม่ได้ก็ไม่มีอะไร ก็จะชินคำนี้ ได้ก็ดี ไม่ได้ก็ไม่มีอะไร เราเอาประสบการณ์ ไม่ได้ต้องชนะ ไม่ได้ต้องการแข่งขันอยู่แล้ว ถ้าต้องเอาชนะ เขาจะขาดการเป็นนักกีฬาที่แท้จริง เพราะว่าต้องเอาชนะอย่างเดียวนะ จนบางทีลืมไปว่ามันมีกระทบกระทั่งกันรุนแรงจนทะเลาะกันได้ ส่วนมากอาจารย์ไม่ค่อยเรียกเรื่องนี้ ได้ก็ดี ไม่ได้ก็ไม่มีอะไรเอาประสบการณ์ แต่จะพูดคำนี้บ่อยมาก พูดตลอด บางทีคิดว่าเราทำเต็มที่แล้วหรือยัง วันนี้เราถึงทำไม่ได้ อาจารย์ก็จะไม่ว่าอะไรจะบอกว่าเราทำเต็มที่แล้วก็ดีแล้วไม่เป็นอะไรเอาประสบการณ์ เดียวคราวหน้าเอาใหม่ อาจารย์จะพูดแบบนี้ตลอด ไม่ค่อยเรียกกับเรื่องแข่งขันเท่าไร...ครูสอนทุกเรื่อง คอยดูแลเรามานานและคอยช่วยเหลือตลอด พาไปประกวดที่ต่าง ๆ แล้วก็คอยส่งกลับบ้านก็มีอาจารย์สามท่านที่ค่อนข้างสนิทกัน ท่านจะเป็นคนตรงเราทำอะไรไม่ถูกท่านก็จะบอกเลย ท่านไม่ได้ให้เล่นกีฬาอย่างเดียวนะ ก็จะสอนความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา ความรับผิดชอบด้วย...” (D5, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2552; 28 เมษายน 2552)

“...ครูที่นี้ไม่ค่อยแต่งตัว ใส่เสื้อผ้ากันเท่าที่มี ไม่ซื้อเสื้อผ้าใหม่มาแต่งตัวอวดกันเลย บางวันก็เอาข้าวกลางวันมาทานร่วมกัน...” (T1D5, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2551)

ภาพที่ 33 การเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนต้นแบบคนที่ 5

ในกระบวนการจัดเกลาจากสถาบันการศึกษาพบว่า ครูดูแลเอาใจใส่อย่างดีและสนับสนุนให้ได้แสดงความสามารถยังสถานที่ต่าง ๆ อีกทั้งฝึกความเป็นผู้นำให้รับผิดชอบงานในโรงเรียน มีการจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เช่น โครงการเยาวชนรวมพลคนยุติธรรม ซึ่งโรงเรียนเข้าประกวดได้อันดับสองของจังหวัดและขยายผลสู่โรงเรียนอื่น ๆ ด้วย และเนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนชนบทครูจึงปรับวิธีสอนให้คล้ายคลึงและสอดคล้องกับวิถีชาวบ้าน วิธีสอนโดยรวมจึงมีลักษณะคล้ายคลึงกับพ่อแม่และย่าในลักษณะของวิถีไทย จึงได้รับการสั่งสอนอบรมในแนวเดียวกัน และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่เด่นชัด ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ที่โรงเรียนมีโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม 8 ประการนี้ด้วย ชื่อว่าโครงการเยาวชนรวมพลคนยุติธรรม เป็นโครงการของกระทรวงยุติธรรม โดยเชื่อมโยงและบูรณาการกับ 8 กลุ่มสาระ

โครงการนี้ทำให้เด็กกล้าคิดและตระหนักในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น...” (T2D5, สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2552)

“...ที่นี้จะฝึกให้คุ้นเคยกัน เคารพรุ่นพี่รุ่นน้อง ยกมือไหว้กัน...สอนให้เขาประเมินตนเอง และพัฒนา กระตุ้นให้มองตนเอง ให้ฝึกพฤติกรรมจากชีวิตจริง มีการสำรวจชุมชน สำรวจอาชีพเป็น โครงการ...” (T3D5, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2552)

แบบอย่างที่ดีของครูนั้นคือ ครูสอนกีฬาและครูอีกสองท่านที่เอาใจใส่สนับสนุนให้ไป แสดงความสามารถยั้งที่ต่าง ๆ ครูทั้งสามท่านมีความสนใจ ห่วงใยและใส่ใจในรายละเอียด พฤติกรรมต่าง ๆ และถือเป็นแบบอย่างในเรื่องการพูด ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ครูสามท่านนี้จะคอยดูแลตั้งแต่...! จะส่งไปประกวดโน่นประกวดนี่จะคอย ช่วยเหลือตลอด ก็จะพาไปประกวดที่ต่าง ๆ แล้วก็คอยส่งกลับบ้าน ก็มีครูสามท่านนี้ล่ะค่ะที่ค่อนข้าง จะสนิท ท่านจะเป็นคนตรงค่ะทำอะไร ไม่ถูกท่านก็จะบอกเลยว่าให้เล่นนี้นะ เดียวนี้เริ่มจะแปลกไป นะท่านก็จะบอก เวลาซ้อมกีฬาท่านก็จะสอน ท่านไม่ได้ให้เล่นกีฬาอย่างเดียว ท่านก็จะสอนถึงสิ่งที่ เราควรจะได้จากการเล่นกีฬา ไม่ใช่ร่างกายอย่างเดียวก็จะสอนความมีน้ำใจเป็นนักกีฬา ความรับผิดชอบ ท่านก็จะสอนเรื่องความรับผิดชอบนี้มาก...” (D5, สัมภาษณ์, 28 เมษายน 2552)

3.3 สถาบันศาสนา ได้เข้าวัดทำบุญและได้รับการอบรมสั่งสอนให้ยึดหลักคุณธรรม ทางศาสนาจากทั้งพ่อแม่และผู้อาวุโสเป็นประจำ อีกทั้งเมื่อเข้าวัดทำบุญก็ได้ฟังการเทศนาสั่งสอน จากพระภิกษุและจากการเห็นชาวบ้านอื่น ๆ ปฏิบัติ ทำให้ได้ซึมซับการสั่งสอนจากศาสนามาใช้ ในชีวิตประจำวันด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ก็ส่วนมากจะติดตรงที่ว่า ตอนเด็ก ๆ แม่ชอบพาไปวัดมากกว่า คุณย่าก็ชอบพาไปวัด ก่อนที่หลวงลุงจะบวชหลวงลุงก็เคยทำงานอยู่ที่วัดเป็นคณะกรรมการวัด ก็จะติดไปวัดด้วย ก็จะไป ช่วยทำความสะอาดวัด ถูศาลาวัด ส่วนมากก็จะทำบุญมากกว่าทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ ฟังธรรม แล้วก็ช่วยถูศาลาวัด ไปปลูกต้นไม้ที่วัด กิจกรรมก็ไป เมื่อก่อนที่โรงเรียนก็มีบอยก็ทำตลอด...รูปไป รับรางวัลพระราชทานก็ติดไว้ห้วนอนตลอด เวลาเหนื่อยเราก็มานั่งดูว่าวันนี้เราทำอะไรที่ไม่ดีหรือ เปล่า ก็ส่วนมากมันก็เหมือนการดำเนินชีวิตทั่วไปของเราอยู่แล้ว เพราะเราชินกับการที่เราต้องไม่ทำ ผิดมาตลอด มันก็เลยรู้สึกว่าการทำดี เป็นสิ่งที่ทำให้เราภูมิใจ บางครั้งเราทำดีก็ไม่มีคนเห็นบางทีมันก็ ทำให้เราท้อ แต่เราจะคิดเสมอว่าการที่พระเจ้าจะสวยเต็มองค์ได้ก็ต้องปิดทองหลังพระด้วย ถ้าทุกคน พากันปิดข้างหน้าอย่างเดียว พระก็ไม่สามารถที่จะสวยเต็มรูปได้ คิดแบบนี้ก็เลยมีความภูมิใจ อาจจะไม่มีใครเห็น แต่เราก็ภูมิใจที่ได้ทำแล้ว เรารู้สึกพอใจที่เราได้ทำแล้ว เราทำดีแล้ว ก็แค่นั้น ก็พอ...” (D5, สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2552; 21 กุมภาพันธ์ 2552)

3.4 ឧបឧប

3.4.1 เพื่อนบ้าน ด้วยชุมชนที่อาศัยอยู่เป็นชุมชนชนบท ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีวิถีชนบทที่อิงธรรมชาติ มีเพื่อนบ้านที่ไม่ไปมาหาสู่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน รู้สึซุซทุกขและเห็นอกเห็นใจ ในความเป็นไปของกันและกัน ไม่มีทะเลาะเบาะแว้งเห็นแก่ตัวหรือแย่งชิง อีกทั้งมีน้ำใจและจิตใจดีต่อกัน ทำให้ซึมซับความดีเหล่านี้จากชุมชนและมีแนวทางปฏิบัติสอดคล้องกับวิถีชีวิตที่อาศัยอยู่อย่างกลมกลืน ดังคำกล่าวที่ว่า

“...เขาเป็นเด็กดีช่วยพ่อแม่ทำงานขายกับข้าวมานานแล้วบ้านอยู่ไม่ไกลกันก็ไปมา
หากันคุยกันกับที่บ้านนี้อยู่บ่อย ๆ ได้รับรางวัลเราก็ยังดีใจกับเขา...” (NIDS, สัมภาษณ์,
21 กุมภาพันธ์ 2552)

ก็ไม่แน่ใจ แต่ก็ออกมาคะแนนดีทุกทีเลย...ก็ตัวให้เพื่อนเป็นบางวิชา ถ้าจะตัวก็ต้องรู้ต้องสามารถ ถ่ายทอดบอกเพื่อนได้ก็ถึงจะตัวให้เพื่อน ก็จะเป็นแค่บางวิชาที่เรารู้เราทำได้เรามั่นใจก็จะสอน ก็จะตัวไปพร้อม ๆ กัน ไม่หวังเรียนด้วยกันก็ต้องจบด้วยกัน..." (D5, สัมภาษณ์, 21 มีนาคม 2552; 16 เมษายน 2552; 28 เมษายน 2552; 9 พฤษภาคม 2552)

"...เขาเป็นคนเก่งค่ะแล้วก็มีความใจด้วย เป็นคนที่ชอบมองข้อดีของคนอื่น รักเพื่อน ไม่หวังวิชา ใล้สอบเราก็มາตัวให้กัน ใครเก่งวิชาไหนก็มาแลกเปลี่ยนกัน มีความสุขมากที่คบเพื่อน ดี ๆ ค่ะ..." (PID5, สัมภาษณ์, 1 กุมภาพันธ์ 2552)

"...เขาชอบถ่อมตัวอยู่เรื่อยจนบางทีก็หมั่นไส้ ทำข้อสอบได้ก็บอกไม่ค่อยได้ตลอด แต่ก่อนสอบเขาไม่หวัง ชวนมาตัวกัน เราก็ก่อน ๆ กัน เป็นคนเฮฮา สบาย ๆ ชอบกีฬาเหมือนกันด้วย... เรื่องอื่นนอกจากเรื่องเรียนมีอะไรก็คุยกัน เล่าให้ฟังกันก็ได้แลกเปลี่ยนกัน มีปัญหาอะไรก็ทำให้ สบายใจขึ้นได้...เป็นคนมีน้ำใจค่ะ เป็นมิตรกับทุกคน มีปัญหาอะไรก็คุยกับเขาได้ คุยแล้วสบายใจ เขามีอะไรก็คุยให้ฟังเหมือนกัน เป็นกำลังใจปลอบใจกันได้..." (P2D5, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2552; 16 เมษายน 2552; 31 พฤษภาคม 2552)

3.5 สื่อมวลชน ในส่วนของโทรทัศน์จะดูในช่วงเวลาว่าง ส่วนใหญ่ชอบดูข่าวเพื่อรู้ ความเป็นไปของสังคม มีละครบ้างแต่เลือกดูเรื่องที่ตรงกับความสนใจ เช่น การร้องเพลง จะดูละคร และหาข้อคิดจากเรื่อง อีกทั้งเปรียบเทียบกับตนเองว่าถ้าเกิดขึ้นกับตนเองจะทำแบบละครหรือไม่ ในส่วนของหนังสือ อ่านหนังสือทุกชนิดเพื่อผ่อนคลายความเครียดจากการเรียนในส่วนของ อินเทอร์เน็ตใช้เพื่อค้นคว้าหาความรู้และอ่านเนื้อเรื่องที่สนใจ ส่วนใหญ่จึงใช้เวลาอยู่กับธรรมชาติ และเล่นกีฬามากกว่าจะใช้สื่อมวลชนเพื่อคลายเครียดหรือเพื่อความบันเทิง ดังคำกล่าวที่ว่า

"...ช่วงนี้ก็จะดูข่าวติดตามข่าว อยากรู้ว่าบ้านเมืองเป็นอย่างไร ละครก็ดูบ้าง เรื่องไหน ชอบ ๆ ก็ดู เรื่องไหนดูแล้วไม่ค่อยได้อะไรก็ไม่ดู ตอนนี้ดูละครเพราะชอบนางเอกร้องเพลง เรื่องนี้ จะได้เรื่องความกตัญญูมากกว่า ถ้าเป็นเรื่องจริง เป็นเราเราจะทำแบบนี้ไหมก็คิดเหมือนกัน...ไม่ค่อย ดูโทรทัศน์ ถ้าจะดูละครก็เลือกเรื่องที่ตัวเองสนใจเกี่ยวกับร้องเพลง ใช้อินเทอร์เน็ตส่วนมากจะเข้า Google หางานอยากรู้อะไรก็เข้าไปอ่าน เกมก็ไม่ค่อยชอบเล่น ไม่ติดค่ะ..." (D5, สัมภาษณ์, 16 เมษายน 2552; 31 พฤษภาคม 2552)

เยาวชนต้นแบบคนที่ 6

เป็นนักเรียนรางวัลพระราชทาน ปีการศึกษา 2549 ระดับมัธยมปลาย โรงเรียนขนาดกลาง มีบุคลิกเรียบร้อย สุภาพ มีความเป็นผู้นำ กล้าคิดกล้าทำและริเริ่มสร้างสรรค์ พร้อมจะคิดสิ่งใหม่ที่ดี และมีประโยชน์เพื่อผู้อื่น มีความอดทนและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่าง ๆ ทั้งเรื่องการประกอบอาชีพ

ของครอบครัวและเรื่องที่มีมุ่งมั่นคิดจะทำ ขอบงานด้านการสื่อสาร ขอบร่วมกิจกรรมทั้งพิธีกรและการแสดง มีความสามารถจนในปี พ.ศ. 2549 ได้รับคัดเลือกเป็นประธานกรรมการทางด้านสื่อในการประชุมสัมมนาสภาเยาวชนแห่งชาติ เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาต่อนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล ปัจจุบันได้รับทุนศึกษาต่อระดับปริญญาตรี คณะนิเทศศาสตร์ชั้นปีที่ 2

ภาพที่ 34 เยาวชนต้นแบบคนที่ 6 พร้อมภาพรับรองวัดพระราชทาน

1. บริบททั่วไป

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพทั่วไป ลักษณะครอบครัวและชุมชน สรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านภูมิศาสตร์ สภาพบ้านเป็นบ้านไม้ชั้นเดียว ยกพื้นสูง อยู่ในซอยเล็กแยกจากซอยหมู่บ้านเข้าไปประมาณ 200 เมตร สองข้างทางเป็นทุ่งหญ้าสลับไม้ยืนต้นประปราย พื้นที่โดยรอบบ้านเป็นบ่อน้ำที่ร้างจากการเลี้ยงกุ้ง สำหรับชุมชนในละแวกบ้านตั้งบ้านเรียงรายเป็นหมู่บ้านตลอดสองข้างทางของถนน

ภาพที่ 35 บ้านของเยาวชนต้นแบบคนที่ 6

1.2 ด้านการปกครอง ครอบครัวมีสมาชิก 4 คน คือ พ่อ แม่ น้อง และน้องชายบรรยากาศของการปฏิสัมพันธ์ภายในบ้านมีลักษณะเป็นกันเอง พ่อแม่จะเป็นห่วงลูกมากและใส่ใจในทุกเรื่องทุกรายละเอียด และสอนให้ลูกเรียนรู้และระวังภัยจากสังคมภายนอก ลูกทั้งสองสามารถพูดคุยกับพ่อแม่ได้ทุกเรื่อง โดยพ่อแม่ให้ความเป็นกันเองและพูดคุยเรื่องต่าง ๆ ด้วยเหตุผล มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างพ่อแม่และลูก โดยลูกเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ จากคำแนะนำสั่งสอนของพ่อแม่ ส่วนพ่อแม่ก็พร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากลูก เช่น อินเทอร์เน็ต ทั้งเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ และการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับจากลูก ๆ อีกครั้ง ซึ่งพื้นที่ในบ้านมีการจัดสัดส่วนไว้เหมาะสมกับพื้นที่ที่มีอยู่ มีห้องส่วนตัว และมีพื้นที่ส่วนกลางของบ้านที่ใช้ร่วมกันในการดูโทรทัศน์และใช้คอมพิวเตอร์ จึงทำให้พ่อแม่และลูกได้มีกิจกรรมร่วมกัน และพ่อแม่ได้รู้ความเป็นไปในการใช้เทคโนโลยีของลูกด้วย

ภาพที่ 36 เยาวชนต้นแบบคนที่ 6 พร้อมครอบครัว

1.3 ด้านเศรษฐกิจ ฐานะของครอบครัวที่ผ่านมาค่อนข้างลำบาก อาชีพหลักของครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงหลายครั้ง ทั้งการประกอบอาชีพขายผลไม้ ขายผัก ขายเสื้อผ้าจวนร้านขายใหญ่มาเรื่อย ๆ แต่ต้องเลิกขายไปเพราะไปเลี้ยงไก่ เลี้ยงปลาและเลี้ยงกุ้งในหลายจังหวัด แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ อีกทั้งยังมีหนี้สินหลายแสนบาทที่ทำให้เกิดความท้อแท้จนแทบหาทางออกแบบชั่วคราว แต่ด้วยความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูกจึงสามารถต่อสู้อุปสรรคต่าง ๆ มาได้สำเร็จ ปัจจุบันครอบครัวประกอบอาชีพรับซื้อสแตนเลสจากโรงงานซึ่งนำเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตมาช่วยเรื่องอาชีพของครอบครัวในการติดต่อซื้อขายด้วย แต่ก็ยังต้องระวังกับการผันผวนของเศรษฐกิจอยู่ตลอดเวลา ปัจจุบันฐานะครอบครัวเริ่มดีขึ้นและด้วยการผ่อนภาระการเงินในการส่งเสียค่าเล่าเรียนของลูกทั้งสองลดลงประกอบกับการรู้จักใช้เงินอย่างมีระดับจึงทำให้ฐานะครอบครัวเริ่มดีขึ้นตามลำดับ สำหรับชุมชนในละแวกบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและพนักงานโรงงานและใช้ชีวิตเรียบง่าย ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ

1.4 ด้านการศึกษา ระดับการศึกษาของครอบครัวถึงแม้พ่อแม่จะมีการศึกษาในระดับปานกลาง แต่ประสบการณ์ชีวิตที่มีมากรวมทั้งเป็นคนมีเหตุผลและมีจิตใจดี จึงใช้หลักความมีเหตุผลและจิตใจดีนี้เป็นหลักในถ่ายทอดสิ่งต่าง ๆ จึงได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยหลักการใช้เหตุผลโดยการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ร่วมกับพ่อแม่ เช่น การเผชิญความลำบากต่าง ๆ ทุกอย่างร่วมกัน สำหรับการเรียนรู้ด้วยหลักของการมีจิตใจดีและการมองคนในแง่ดีของพ่อแม่ทำให้ได้เรียนรู้การปฏิบัติตนต่อผู้อื่นโดยการยื่นน้ำใจและไม่ตรีและคิดทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อผู้อื่นเท่าที่จะทำได้ สำหรับชุมชนในละแวกบ้านมีการศึกษาระดับปานกลาง แต่ด้วยการใช้ชีวิตตามวิถีไทยจึงทำให้ใช้ประสบการณ์ชีวิตของตนมาเป็นแบบอย่างให้กับคนรุ่นหลังได้

1.5 ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ศาสนาที่ครอบครัวนับถือคือศาสนาพุทธ ด้วยภาวะครอบครัวในบางช่วงที่พบวิกฤต ทำให้พ่อแม่ศึกษาเรียนรู้ศาสนาพุทธมากขึ้นจากการฟังศีลธรรมะของพระและการปฏิบัติธรรมในวัดที่นับถือศรัทธา ซึ่งจะไปปฏิบัติธรรมพร้อมกันทั้งครอบครัว ในช่วงวันเสาร์อาทิตย์ วัดที่นิยมไปเป็นวัดที่ใช้หลักปฏิบัติตามแนวทางของท่านพุทธทาส ซึ่งการปฏิบัติธรรมทำให้พ่อแม่ผ่อนคลายกับปัญหาทางเศรษฐกิจของครอบครัวไปได้มากขึ้น และส่งผลให้สั่งสอนแนะนำให้เรียนรู้ในทางธรรมะมากขึ้นด้วย สำหรับชุมชนในละแวกบ้านมีชีวิตที่อิงศาสนาและมีวัฒนธรรมความเชื่อทางศาสนาจึงชอบเข้าวัดทำบุญและใช้ชีวิตโดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม

2. คุณธรรมจริยธรรมที่ค้นพบ

คุณธรรมจริยธรรมที่เกิดจากกระบวนการจัดการทางสังคม พบข้อมูลสนับสนุนการมีคุณธรรมจริยธรรมในแต่ละประเด็น ดังนี้

2.1 ขยัน เป็นผู้ตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่ในความรับผิดชอบของตนเองอย่างจริงจัง ทั้งเรื่องการเรียนรู้และช่วยเหลืองานในอาชีพของพ่อแม่อย่างต่อเนื่อง ในส่วนของเรื่องเรียนถือได้ว่ามีความขยันอยู่ในระดับดีมาก เกรดเฉลี่ยอยู่ในระดับ 3.78-4.00 และได้รับรางวัลเรียนดีจากทางโรงเรียนทุกปีมาโดยตลอด อยู่ในชั้นเรียนจะตั้งใจเรียนอยู่เสมอหรือแม้ทางบ้านจะเปลี่ยนอาชีพบ่อยตั้งแต่การเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลาตก ก็จะเป็นกำลังสำคัญของบ้านในการแบ่งเบาภาระในอาชีพของครอบครัว ทั้งผู้งาน มีความพยายาม ไม่ทอดถอย แม้จะต้องลงแรงช่วยพ่อแม่ทำงานก็ไม่เคยปริปากบ่น นอกจากนี้ยังเป็นคนที่มีความมุ่งมั่น รักงานที่ทำและเมื่อตั้งใจจะทำอะไรก็ตั้งใจทำอย่างจริงจังเพื่อให้ถึงเป้าหมายนั้น ถึงแม้จะเป็นงานที่ริเริ่มใหม่ก็พร้อมที่จะกล้าเผชิญอุปสรรค เช่น ทำหน้าที่ประธานสภาเยาวชนของจังหวัดฉะเชิงเทรา แม้จะอยู่โรงเรียนขนาดกลางแต่ก็ทำหน้าที่ประสานงานและดำเนินการกิจต่าง ๆ ในฐานะประธานสภาเยาวชนได้อย่างราบรื่น เรียบร้อย ดังคำกล่าวที่ว่า

“...เป็นลูกที่ลำบากกว่าลูกชาย เพราะเกิดมาในช่วงที่พ่อแม่ลำบากทำกิน ต้องช่วยงานทุกอย่าง ตอนที่พ่อแม่เลี้ยงกุ้งก็ช่วยเลี้ยง ลงบ่อกุ้งก็ทำ ไปขายของตามตลาดนัดก็ไปช่วยตลอด ไม่เคยเกียจงานเลย บางทีก็สงสาร แต่ทำอะไรได้ก็เราจนก็ต้องช่วยกันทำมาหากิน...”

(FD6, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2552)

2.2 ประหยัด เป็นผู้ใช้ชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีความสุขความพอใจกับความเป็นอยู่ของตนเอง รู้จักฐานะการเงินของตนและครอบครัวมาโดยตลอด และด้วยการที่เป็นกำลังสำคัญในการช่วยพ่อแม่ทำมาหากินจึงรู้จักคุณค่าของเงิน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อและถนอมใช้สิ่งของเหล่านั้นอย่างคุ้มค่า เช่น คอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นสมบัติกลางของบ้านจะใช้อย่างระมัดระวังไม่ให้เกิดชำรุดหรือโทรศัพท์มือถือซึ่งเป็นของส่วนตัวจะทำให้คุ้มค่าไม่เปลี่ยนรุ่นไปตามสมัย จึงถือว่าเป็นคนไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ รู้จักใช้จ่ายและซื้อสิ่งของต่าง ๆ เท่าที่จำเป็น เพราะถึงแม้โทรศัพท์มือถือที่มีสภาพค่อนข้างเก่าแต่ก็ยังคิดว่าใช้ได้ไม่จำเป็นต้องซื้อใหม่ตามแฟชั่น ส่วนรายจ่ายค่าโทรศัพท์ต่อเดือนจะจ่ายประมาณ 100 บาท โดยใช้ติดต่อเรื่องที่สำคัญกับพ่อแม่เป็นส่วนใหญ่เท่านั้น ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ถึงจะมีฐานะที่ถือว่าลำบาก ต้องทำงานช่วยครอบครัวมากกว่าคนอื่น แต่ไม่เคยคิดว่าตัวเองขาดอะไร กลับคิดว่าตัวเองมีมากกว่าคนอื่นด้วยซ้ำ เพราะพ่อแม่เต็มใจเต็มความรักให้เงิน ไม่เคยรู้สึกมีอะไรด้อยจากคนอื่นเลย อะไรที่เป็นสิ่งจำเป็นที่พ่อแม่เห็นว่าเป็นประโยชน์กับการเรียน พ่อแม่ก็ยินดีจะซื้อให้ อย่างคอมพิวเตอร์ พ่อแม่ก็หาเงินมาซื้อให้ ทำให้ยังรู้สึกมากกว่าถึงพ่อแม่จะไม่มีเงินมากมายแต่พ่อแม่ก็ยินดีจะหาเงินมาเพื่อซื้อของให้ใช้เรียนไม่เคยขาดตกบกพร่องเลย...”

(D6, สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2552)

2.3 ซื่อสัตย์ เป็นผู้เป็นคนตรงต่อเวลา เช่น การเข้าเรียน การส่งงาน การทำงานที่ได้รับมอบหมาย ต่อหน้าที่ลูกนั้นเห็นได้ว่าเป็นความภาคภูมิใจของพ่อแม่ที่เป็นเด็กดี ช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานทุกอย่างโดยไม่เกียจงานและเชื่อฟังคำสอนในเรื่องต่าง ๆ ของพ่อแม่มาอย่างสม่ำเสมอ จนแม่เคยบอกว่า “แม่โชคดีที่มีลูกดี” และต่อหน้าที่ที่เป็นนักเรียนก็เป็นที่รักของครูในระดับชั้นต่าง ๆ เพราะบุคลิกที่สุภาพเรียบร้อย มุ่งมั่นและตั้งใจจริงกับงาน มีความจริงใจกับทุกคน พร้อมช่วยเหลือและให้เกียรติทุกคนอย่างไม่มีความรู้สึกลำเอียงหรือมีอคติ ดังนั้นไม่ว่าใครจะเข้ามาในลักษณะใดจะจริงใจให้กับทุกคนเป็นอันดับแรกเสมอ ไม่เคยใช้เล่ห์กล โกงใคร ๆ เพื่อผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ไม่ทุจริตการสอบ เพื่อนไม่เข้าใจจะพร้อมช่วยเหลือด้วยการสอนเพิ่มเติมให้มากกว่าให้ลอกงานและไม่ว่างานทุกอย่างที่ได้รับมอบหมายหรืองานที่ริเริ่มดำเนินการเองจะปฏิบัติอย่างเต็มที่และอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องเสมอ ดังคำกล่าวที่ว่า

“...เป็นคนตรงต่อเวลาไม่เคยทำให้ส่วนรวมเสีย บางกิจกรรมต้องไปทำแต่เช้าก็ตื่นแต่เช้าไปได้ตามเวลา ตีห้าพ่อก็เคยขับรถไปส่งที่โรงเรียน เรื่องไปโรงเรียนไม่เคยไปสาย รับผิดชอบ

งานโรงเรียนดี เรื่องอาชีพของครอบครัวที่ทำมาก็เป็นลูกที่ช่วยงานพ่อแม่เต็มที่ไม่เคยเกี่ยงเลย...”
(FD6, สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2552)

2.4 มีวินัย เป็นผู้ปฏิบัติตนอยู่ในกฎระเบียบของสถานศึกษาอย่างเคร่งครัดจนถือเป็นแบบอย่างให้กับเพื่อน ๆ ในสถาบันเดียวกันได้โดยปฏิบัติด้วยความเต็มใจและตั้งใจ ยึดมั่นในระเบียบแบบแผนข้อบังคับและข้อปฏิบัติ ทั้งด้วยเหตุผลของการเป็นผู้นำนักเรียนและการเห็นประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อความเรียบร้อยของส่วนรวม ดังคำกล่าวที่ว่า

“...เรื่องการแต่งกาย แต่งถูกต้องตามที่โรงเรียนกำหนด เพื่อให้เกียรติกับสถานที่เรียน...”

(MD6, สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2552)

“...เราเป็นผู้นำก็ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้รุ่นน้องจึงไม่เคยแต่งตัวผิดระเบียบหรือตามเพื่อนเลย เพราะมันไม่ถูกต้องและจะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีกับคนอื่นด้วย...” (D6, สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2552)

2.5 สุภาพ เป็นผู้มีความอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ มีสัมมาคารวะเรียบร้อย ไม่ก้าวร้าวรุนแรงหรือวางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทาง มีมารยาทดีงามวางตนเหมาะสม กับพ่อแม่จะใช้คำสุภาพมีกิริยานุ่มนวลและเคารพตลอดเวลา สำหรับครูและอาจารย์ก็จะสุภาพและมีสัมมาคารวะด้วยความระลึกในบุญคุณ จนครูท่านหนึ่งที่โรงเรียนรักมากและเรียกว่าลูกสำหรับผู้ใหญ่และบุคคลทั่วไปจะแสดงออกด้วยความสุภาพเหมาะสมกับกาลเทศะ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความอ่อนน้อมถ่อมตนได้อย่างเหมาะสมตามสถานภาพบุคคลและตามกาลเทศะที่เหมาะสม ดังคำกล่าวที่ว่า

“...สิ่งที่ทำไม่ไ้ใจแก่สิ่งท่านะคะ แต่เห็นว่าเราควรแสดงออกให้เหมาะสม กับผู้ใหญ่ เราก็ควรสุภาพ มันแสดงถึงความมีมารยาทของเรา แต่กับเพื่อน ๆ ก็คุยสนุกสนานเฮฮากับเพื่อนตามปกติ...” (D6, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2552)

ภาพที่ 37 ภาพประกอบคุณธรรมจริยธรรมเรื่องความสุภาพของเยาวชนต้นแบบคนที่ 6

2.6 สะอาด เป็นผู้มีบุคลิกและลักษณะการแต่งกายที่สะอาดตา ด้วยการแต่งกายเรียบง่าย เรียบร้อยและสะอาด บริเวณบ้านและห้องส่วนตัวก็รักษาความสะอาดเรียบร้อยน่าอยู่ ถึงแม้ภายในบ้านจะมีพื้นที่ใช้สอยไม่มากนัก แต่ก็สามารถจัดพื้นที่ภายในบ้านให้ดูโล่งสบายตาถูกสุขลักษณะ บุคลิกโดยรวมมีความสดใสและแจ่มใสอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเกิดปัญหาในเรื่องใดก็สามารถควบคุมตนเองไม่ให้หงุดหงิดขุ่นมัวเกินกว่าเหตุ ซึ่งบุคลิกที่ผ่องใสทำให้เป็นที่เจริญตาเกิดความสบายใจ แก่บุคคลที่รู้จักและไม่รู้จัก ดังคำกล่าวที่ว่า

“...แม่จะดูแลเรื่องการแต่งกาย กางเกงขาสั้น เสื้อสั้น เสื้อโป๊ไม่ให้ใส่...บ้านก็ต้องช่วยกันดูแลทำความสะอาดให้เรียบร้อย จัดบ้านให้น่าอยู่ บริเวณหน้าบ้านเราก็ปลูกต้นไม้ที่เราชอบเอาไว้ดูแล้วสบายตาสบายใจ...” (MD6, สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2552; 1 มีนาคม 2552)

2.7 สามัคคี เป็นผู้นำในการทำกิจกรรมในสถานศึกษา เมื่ออยู่ในบทบาทต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำจะเปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เมื่ออยู่ในบทบาทผู้ตามก็เป็นผู้ตามที่ดีปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลังทั้งในกลุ่มเพื่อน ครูอาจารย์และบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์และพร้อมจะช่วยเหลือเกื้อกูลกับทุกคนเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วง และด้วยการมีวิธีคิดแบบผู้นำจึงสามารถแก้ปัญหาและจัดการความขัดแย้งได้ ทำให้งานลุล่วงไปด้วยดีมาโดยตลอด จนเกิดความไว้วางใจในการมอบหมายงานให้รับผิดชอบเรื่อยมา เป็นคนที่มีเหตุผลและยอมรับความแตกต่างในความคิดของบุคคล อีกทั้งเข้าใจความหลากหลายทางความคิด ความเชื่อและพร้อมที่จะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติและสมานฉันท์ทั้งกับกลุ่มเพื่อนที่แตกต่างหรือกลุ่มบุคคลที่ร่วมปะทะสังสรรค์และร่วมกิจกรรมด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ทำกิจกรรมมาหลายอย่าง บางทีก็ให้ทำหน้าที่แทนตำแหน่งเขาก็ไม่เป็นไรเราทำได้ก็ทำงานจะได้สำเร็จ อย่างที่เป็นประธานสภาเยาวชนของจังหวัดก็เป็นนักเรียนจากโรงเรียนในชนบทไม่ใช่โรงเรียนประจำจังหวัดแต่ก็ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทำงานได้จนสำเร็จไปได้...” (D6, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2552)

2.8 มีน้ำใจ เป็นผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือมาโดยตลอดและต่อเนื่อง โดยอาสาช่วยเหลือด้วยแรงกายและสติปัญญาผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนและสังคมในวงกว้างขึ้นเพื่อบรรเทาปัญหาหรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น ถ้าคิดว่าการทำสิ่งนั้นจะเกิดประโยชน์กับผู้อื่นก็จะลงมือทำทันที โดยไม่รู้สึกรำคาญหรือเหน็ดเหนื่อยเป็นคนเห็นอกเห็นใจและเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์และผู้ที่มีความเดือดร้อนเสมอ ถึงแม้บางครั้งถ้าพึ่งตนเองอาจช่วยเหลือไม่ได้ แต่จะพยายามคิดหาหนทางช่วยเหลือทางอื่นด้วยความเอื้ออาทรเอาใจใส่ ดังคำกล่าวที่ว่า

“...เราเป็นเด็กบ้านนอกมาก่อน กว่าจะได้อะไรมาเราต้องเหนื่อย เมื่อเรามีโอกาสได้แล้วก็อยากให้คนอื่นที่ด้อยโอกาสเหมือนเราให้เขาได้อย่างเราบ้าง อยากให้รุ่นน้องได้อย่างที่เราเคยได้...”

เป็นคนแปลกอยู่อย่างหนึ่งคือ คิดจะทำอะไรก็ต้องทำให้ได้ ไม่ได้คิดว่างานที่ต้องเป็นงานใหญ่ แต่อยู่ที่ว่างานนั้นเกิดประโยชน์กับคนอื่นมากแค่ไหน ถ้าเกิดประโยชน์ก็จะทำเต็มที่ให้สำเร็จให้ได้ตามที่ตั้งใจ..." (D6, สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2552; 7 เมษายน 2552)

3. กระบวนการขัดเกลาทางสังคม

กระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มีผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนต้นแบบจังหวัดระยอง เปรียบตามแหล่งสำคัญในการขัดเกลาทางสังคม สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

3.1 สถาบันครอบครัว ในด้านความซื่อสัตย์ พ่อแม่มีกระบวนการขัดเกลาทางสังคม

โดยพ่อแม่ฝึกให้รับผิดชอบงานบ้านต่าง ๆ ตั้งแต่เล็ก และด้วยฐานะทางครอบครัวที่ค่อนข้างขัดสน ในช่วงยังเด็กจึงต้องช่วยเหลืองานในอาชีพของครอบครัวทุกอย่างอย่างเต็มกำลังมาโดยตลอด พ่อแม่มักสอนอยู่เสมอให้ซื่อสัตย์ไม่ว่าจะเรื่องความซื่อสัตย์เรียนเพื่อจะได้มีอาชีพที่มั่นคงมาเลี้ยงชีพและดูแลครอบครัวเพราะเป็นลูกคนโตและต้องดูแลน้อง ในเรื่องการกระตุ้นให้ซื่อสัตย์เรียน นอกจากกระตุ้นด้วยคำพูดแล้วพ่อแม่ยังจัดสถานที่ในบ้านที่เอื้อให้น้องสะดวกกับการเรียนมากขึ้นและยังสอนให้ไม่กลัวที่จะตั้งใจมุ่งมั่นการเรียนด้วย แบบอย่างที่ดีของพ่อแม่เรื่องความซื่อสัตย์คือการมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพ ถึงแม้จะประกอบอาชีพมาแล้วหลายอาชีพและประสบความล้มเหลว แต่พ่อแม่ก็ยังมีความมุ่งมั่นที่จะประกอบอาชีพใหม่ที่พ่อแม่มีช่องทางหารายได้ แม้จะล้มเหลวถึงขั้นต้องมีหนี้สินแต่ก็ยังมุ่งมั่นและมีกำลังใจที่จะหางานทำต่อไป ซึ่งแบบอย่างที่ดีที่พ่อแม่ปฏิบัตินี้ทำให้ซึมซับให้รู้งานและมุ่งมั่นกับงานที่ทำทุกเรื่อง โดยพ่อแม่เป็นกำลังสนับสนุนสำคัญทั้งกำลังใจและร่วมแรงกำลังกายส่งเสริมและร่วมดำเนินการด้วยเสมอ ในเรื่องความประหยัด ด้วยฐานะครอบครัวปานกลางและด้วยเหตุที่ต้องช่วยงานในอาชีพของครอบครัวมาโดยตลอดทำให้รู้จักคุณค่าของเงินและใช้เงินอย่างประหยัด อีกทั้งพ่อแม่ยังเป็นแบบอย่างในการรู้จักใช้จ่าย ทั้งรายจ่ายภายในบ้าน การแบ่งเงินส่วนใหญ่เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพและใช้จ่ายเรื่องเรียนของลูกทั้งสองจะใช้จ่ายอย่างจำเป็น แต่สำหรับเรื่องเกี่ยวกับตัวพ่อแม่เอง เช่น การแต่งกายจะมีมัธยัสถ์ เรื่องความซื่อสัตย์ พ่อแม่สอนให้ตรงต่อเวลา ตรงต่อหน้าที่ จริงใจกับงาน จริงใจกับทุกคน โดยพ่อแม่เชื่อและสอนให้ยึดมั่นในความดี ซึ่งพ่อแม่ก็ยึดมั่นในความซื่อสัตย์ ไม่คดโกงทั้งในอาชีพและเรื่องอื่น ๆ อย่างจริงจัง ด้วยเช่นกัน เรื่องความมีวินัย พ่อแม่สอนและทำเป็นแบบอย่างที่ดีให้เห็นเสมอในการรักษากฎระเบียบและกฎหมายในสังคมที่อยู่อาศัย รวมทั้งสอนและกำกับให้อยู่ในระเบียบวินัยและกฎเกณฑ์ของสังคม เช่น ในเรื่องการแต่งกายให้ถูกระเบียบของสถาบันที่เรียนและการแต่งกายให้เรียบร้อยถูกต้องตามหลักที่ดีงามของสังคม ซึ่งก็ปฏิบัติตามกฎระเบียบได้อย่างเคร่งครัด ในเรื่องความสุภาพ ถือว่าเป็นเด็กที่มีความสุภาพ พูดจานุ่มนวล พ่อแม่สอนเรื่องการพูดในหลายเรื่อง เช่น เรื่องการรับโทรศัพท์ การพูดจากับผู้ใหญ่ พร้อมทั้งให้เหตุผลในการสอนเรื่องการใช้คำพูดด้วย ในเรื่องความสะอาด

พ่อแม่จะสอนให้แต่งกายสะอาดและตรวจสอบการแต่งกายโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นเครื่องแต่งกาย
ทรงผม ซึ่งก่อนที่จะแต่งตัวอย่างไรต้องได้รับการยินยอมจากพ่อแม่ก่อน แต่พ่อแม่จะอธิบาย
ทุกครั้งด้วยเหตุผลของการไม่อนุญาตซึ่งก็ยอมรับเหตุผลและปฏิบัติตามได้อย่างเหมาะสม
ถูกกาลเทศะ สำหรับพ่อแม่ก็ยอมรับเหตุผลและหาข้อเท็จจริงโดยไม่สรุปเองว่ามีเหตุผลอย่างไรที่
ต้องแต่งตัวแปลกไป และด้วยการสอนของพ่อแม่ในเรื่องความอดทนและเป็นแบบอย่างให้เห็น
ทำให้สามารถควบคุมอารมณ์ขุ่นมัวต่าง ๆ ได้อย่างดี ทำให้เป็นที่น่ารู้จักและอยากเข้าใกล้พูดคุยด้วย
ในเรื่องความสามัคคี ด้วยบุคลิกความเป็นผู้นำทำให้ได้รับเลือกเป็นประธานนักเรียนและด้วยบุคลิก
สุภาพนุ่มนวลทำให้ทำหน้าที่ของประธานนักเรียนไปได้โดยราบรื่น สามารถแก้ไขปัญหาลักษณะต่าง ๆ
และรับผิดชอบกับงานที่ครูมอบหมาย เช่น การเป็นตัวแทนในการแนะนำโรงเรียนในการประเมิน
โรงเรียนดีใกล้บ้านหรือการเป็นผู้นำในการแสดงความคิดเห็นในฐานะประธานสภาเยาวชนจังหวัด
แม้บางครั้งจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างเกิดขึ้น แต่ก็สามารถยอมรับและปรับการทำงานไปได้
อย่างราบรื่น นอกจากนี้พ่อแม่ยังสอนให้เป็นคนอ่อนน้อม ไม่หลงตัวเอง ถึงแม้จะรับผิดชอบงาน
สำคัญมากมายแต่ก็สอนไม่ให้คิดว่าเก่งเหนือคนอื่น เรื่องความมีน้ำใจพ่อแม่ก็ทำเป็นแบบอย่างให้
เห็นโดยการมีน้ำใจช่วยเหลือเพื่อนบ้านและเพื่อน ๆ ที่โรงเรียนทั้งในเรื่องการเงินและการช่วยเหลือ
เกื้อกูลด้านอื่น ๆ ถึงแม้พ่อแม่จะช่วยเหลือได้ไม่มากแต่ก็แสดงน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นเสมอ ซึ่งก็ได้
ชื่อว่าเป็นคนมีน้ำใจกับครูและเพื่อน ๆ ในโรงเรียนจนได้รับการยกย่องและยอมรับ นอกจากนี้
สิ่งหนึ่งที่มีปรากฏอย่างชัดเจนคือความกตัญญู ถือว่ามีความกตัญญูต่อพ่อแม่เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งได้รับ
การอบรมสั่งสอนในเรื่องนี้ว่าความกตัญญูคือสมมติของผู้ดีและที่สำคัญนอกเหนือจากคำสอน
คือการที่พ่อแม่ทำให้เห็นจะพบเสมอว่าถึงแม้พ่อแม่จะงานยุ่ง แต่ถ้าหากปู่ตาตายไม่สบาย พ่อแม่
จะหยุดทำงานทุกอย่างเพื่อไปหาและไปดูแลเสมอทุกครั้ง ซึ่งทำให้เห็นว่าพ่อแม่มีความกตัญญูต่อ
บุพการีมากและควรยึดเป็นแบบอย่างที่ดีและปฏิบัติตาม คำกล่าวที่ว่า

“...ถ้ารับโทรศัพท์แล้วพูดไม่เพราะ แม่จะเดินมาตี จึงติดนิสัยการพูดเพราะแบบนี้
มาตั้งแต่เด็ก...จะคุยกับพ่อแม่ทุกวัน เล่าเรื่องให้ฟังตลอด เพราะคิดว่าพ่อแม่ให้กำลังใจเมื่อลูกท้อ
เสมอ ไม่ว่าจะทำอะไร สิ่งที่ต้องนึกถึงคือพ่อแม่จะไม่ทำสิ่งผิดที่จะทำให้พ่อแม่เสียใจ...”

(D6, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2552; 25 เมษายน 2552)

“...อยู่ในช่วงที่พ่อแม่ลำบาก จึงต้องลำบากร่วมกับพ่อแม่ เหนื่อยมาก ถ้าพ่อแม่เหนื่อย
ลูกก็ต้องลงช่วยทำงาน...ผลการเรียนมีผลต่อการทำงานของลูก เพราะฐานะที่ยากจน เราจึงต้องขยัน
ความขยันเป็นสิ่งเดียวที่จะทำให้เราอยู่ต่อไปได้...พ่อสอนให้ลูกกล้า ไม่กลัวการสอบ มันไม่เสียหาย
ได้ประสบการณ์ ได้เปิดโลก...ต้องดิ้นไปให้ลูกเรียนเมืองนอกให้ได้ หาทุนไปเรียน ไม่เรียนไปวัน ๆ
มันหมดอนาคต เราจะกดดันเรื่องเรียนได้คะแนนดี ๆ ให้ตั้งเป้าว่าอย่าอยู่แค่นี้ ให้มองสูง ๆ ไว้...
ช่วยลูกเต็มที่ถ้าเห็นว่ากิจกรรมนั้นเป็นประโยชน์และตอบแทนจังหวัดเรา ทำให้คนที่ไม่รู้ได้รู้

เพิ่มขึ้นก็ดีแล้ว ควรเปิดโอกาสให้กับทุกคน ช่วยเหลือและจิตใจที่คนอื่นได้ดี เช่น ช่วยรุ่นน้องคนหนึ่งเตรียมเอกสารและแนะนำการสอบ จนรุ่นน้องติดมหาวิทยาลัย ทั้งครอบครัวก็ดีใจในความสำเร็จของคนอื่น...อยากให้อีกคนที่คอยโอกาสได้มีโอกาส เพราะได้โอกาสจากครูให้ได้รับโอกาสเต็มที่ให้ประสบความสำเร็จ...สามัคคีกันไว้ มันจะมีเรื่องดีขึ้นมาเรื่อย ๆ..." (FD6, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2552; 7 กุมภาพันธ์ 2552; 28 กุมภาพันธ์ 2552; 1 มีนาคม 2552; 7 เมษายน 2552; 25 เมษายน 2552)

"...เธอยังไม่พยายาม เธอยังไม่ขยันให้ฉันเห็น เธอต้องขยัน ตั้งใจเรียนให้มากกว่านี้ คะแนนจะได้ดี แต่ถ้าลูกเต็มที่แล้ว แม่เห็นความพยายามแล้วจะอย่างไรแม่ก็ไม่ว่า...เรามีสมองเรามีสองมือสู้เขาเข้าไปไม่ต้องกลัว...ไม่ให้หลงตัวเอง ให้ทำติดดินทำอะไรต้องทำเต็มที่ ถ้าเราทำเต็มที่ผลจะออกมาอย่างไรเราจะไม่เสียใจ...มีดแมลงเขอะแม็กติดแอร์ในห้องให้ลูกไว้อ่านหนังสือ ทำการบ้าน ดูหนังสือ...แม่ช่วยคิดวางแผน การเรียนและการใช้เงินเพื่อแบ่งปันเงินในครอบครัวและในส่วนอื่น ๆ แต่สำหรับพ่อแม่แล้วอย่างไรก็ได้...พระเจ้าเบื้องบนต้องเห็นว่าเราเป็นคนดีและต้องให้รางวัลกับเรา...ซื้อกินไม่หมดคดกินไม่นาน จะไม่ทำอะไรให้ใครเดือดร้อน ไม่ทำผิดกฎหมาย สอนลูกเสมอถึงแม้ในช่วงวิกฤติของชีวิต อย่างไรก็ตามแม่ก็ไม่คิดทำชั่วทำเลว...ดูแลลูกในเรื่องการแต่งกาย ต้องแต่งให้ถูกต้องตามที่โรงเรียนกำหนด เพื่อให้เกียรติกับสถานที่เรียนของเรา จะมาแต่งผิดระเบียบตามความชอบใจของตัวเองหรือตามเพื่อน ไม่ได้ กางเกงขาสั้น เสื้อสั้น เสื้อโป๊ไม่ให้ใส่ ถ้าเสื้อตัวไหนเห็นไม่เหมาะสมพ่อแม่จะจัดการขึ้นเด็ดขาดโดยการฉีกทิ้งทันที...แม่ก็ไม่ใช่เป็นผู้รักมากดีมาจากไหน แต่แม่เห็นว่าคำพูดสำคัญ ถ้าลูกพูดไม่ดี เขาไม่ด่าแต่เขาคำว่าพ่อแม่ไม่อบรมสั่งสอน พูดกับผู้ใหญ่ต้องสุภาพ แล้วเวลาผู้ใหญ่คุยกันอย่ามาเสนออย่ามาแทรก ไม่ถามอย่าตอบ เรื่องมารยาทแม่ย้ำมาก บางทีเพื่อนยังถามว่าทำไมพูดกับแม่ถึงต้องมีคะ ขา พูดเพราะจังเหมือนสร้างภาพกันแต่ก็พูดเพราะกับพ่อแม่แบบนั้นจริง ๆ...เราก้าวหน้าแต่อย่าเหยียบคนอื่นขึ้นไป ต้องมีเมตตากรุณา...เราอย่าเก่งคนเดียว ก็สอนให้คนอื่นเก่งต่อ มีนิสัยอยากทำอะไรต้องทำให้ได้ ตั้งเป้าไว้แค่นี้ เราก็ต้องทำให้ได้แค่นี้ มันมีเป้าหมาย ถึงจะไม่ได้บอกใคร แต่มันก็อยู่ในความคิดอยู่ในใจเราอยู่แล้ว จะทำอะไรจะดูที่ประโยชน์ที่ได้มากกว่า ไม่ได้ดูที่ที่จะต้องทำงานใหญ่เป็นหลัก...สอนให้ลูกมีน้ำใจจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ บอกได้เลยว่าลูกสองคนนี้ไปอยู่ที่ไหนใคร ๆ ก็รักทั้งนั้น เรื่องสติปัญญาก็ไปได้ไม่ถึงกับเก่ง เป็นคนขยันอาสา เป็นคนมีน้ำใจกับเพื่อน ไม่ใช่คนรู้มาก แม่สอนเสมอว่าไม่ว่าเราจะอยู่ที่ไหนก็ตามแต่ถ้าเรามีน้ำใจ ไม่รู้มาก ไม่เอาเปรียบคน เราอยู่ที่ไหนเราก็มีความสุข..." (MD6, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2552; 7 กุมภาพันธ์ 2552; 28 กุมภาพันธ์ 2552; 1 มีนาคม 2552; 7 เมษายน 2552; 8 พฤษภาคม 2552)

ในกระบวนการจัดเกลาทางสังคมจากสถาบันครอบครัวนั้นพบว่า พ่อแม่สอนในทุกเรื่องดูแลเอาใจใส่ในทุกรายละเอียด โดยใช้วิธีสอนซ้ำหลายครั้งและพูดให้ฟังบ่อย ๆ และหากทำไม่ถูกต้อง

พ่อแม่จะตักเตือน แต่ถ้าทำผิดมากพ่อแม่จะลงโทษด้วยการตี โดยทั้งพ่อแม่จะสอนไปในทิศทางเดียวกันและไม่ขัดแย้งกัน และสิ่งที่พ่อแม่ยึดเป็นหลักในการสอนในทุกเรื่องคือให้ยึดมั่นในความดี เพราะความดีจะเป็นเกราะคุ้มกันให้ชีวิตประสบความสำเร็จ ดังนั้นเมื่อมีปัญหาอะไรจะปรึกษาพ่อแม่ตลอด ดังคำกล่าวที่ว่า

“...พ่อแม่ให้กำลังใจเมื่อลูกท้อเสมอและพ่อแม่จะสอนว่าเอาความดีเป็นเกราะกำบังเรา แม่ยังบอกด้วยว่า เตือนรื้อนอะไรอยากได้อะไรบอกแม่ แม่หาให้ได้แม่ให้...ต้องสอนย้ำ พูดบ่อย ๆ... เวลาที่เขาทำผิดแม่จะให้พ่อตีและแม่จะไม่ปดอบ พ่อแม่จะลงโทษลูกร่วมกัน ไม่มีอีกคนตี อีกคนปดอบ...” (MD6, สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2552)

ส่วนแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่คือ พ่อแม่เป็นแบบอย่างทุกเรื่อง แต่เรื่องโดดเด่นคือแบบอย่างในเรื่องความขยัน มุ่งมั่นกับการทำงานและความกตัญญูต่ออนุภคินี ดังคำกล่าวที่ว่า

“...เห็นพ่อแม่เป็นแบบอย่างในเรื่องนี้มาก ๆ ตอนที่คุณแม่ไม่สบาย ถึงคุณพ่อจะงานยุ่งแค่ไหน แต่คุณพ่อจะหยุดงานและไปดูแลคุณแม่ทันที และทุกวันหยุดเราทั้งครอบครัวก็จะไปเยี่ยมคุณปู่คุณย่า คุณตาคุณยายเสมอ เห็นแบบนี้มาตั้งแต่เด็ก...” (D6, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2552)

3.2 สถาบันการศึกษา การจัดเวลาทางสังคมที่ได้รับจากสถาบันการศึกษาทั้งในส่วนโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา เรื่องความขยัน ได้รับการปลูกฝังให้ขยันและตั้งใจเรียนในวิชาการต่าง ๆ จากครูด้วยความใส่ใจและฝึกให้ทำกิจกรรมในโรงเรียนหลาย ๆ ด้าน เรื่องความประหยัด สอนให้รู้จักใช้จ่ายและปลูกฝังเรื่องการเก็บออมเงิน เรื่องความซื่อสัตย์ สอนให้ตรงต่อหน้าที่ได้รับมอบหมาย ฝึกความรับผิดชอบในงานต่าง ๆ และสอนให้ตรงต่อเวลาสามารถรับผิดชอบงานได้ตามเวลาที่กำหนด เรื่องมีวินัย สอนให้อยู่ในกฎระเบียบของโรงเรียนจนสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนอื่นได้ เรื่องความสุภาพ สอนเรื่องมารยาทและดูแลความประพฤติทั้งด้านวาจาและการปฏิบัติตน เรื่องความสะอาด สอนให้รู้จักดูแลสุขภาพของตนเองทั้งสุขภาพกายและสุขภาพใจให้ดีสม่ำเสมอทั้งด้วยการสอนและการฝึกปฏิบัติ อีกทั้งจัดพื้นที่ในโรงเรียนให้ฝึกดูแลและรับผิดชอบให้สะอาดตา เรื่องความสามัคคีและมีน้ำใจ สอนให้ทำหน้าที่ของผู้นำและผู้ตามตามกาลเทศะได้อย่างถูกต้องและรู้จักช่วยเหลือผู้อื่นอยู่เสมอ จนทำให้รักการทำกิจกรรมทุกประเภทด้วยความขยัน มุ่งมั่น มีความรักและมีความสุขกับกิจกรรมที่ทำงานเป็นที่รู้จักของศิษยานุศิษย์และบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เมื่อช่วงทำกิจกรรมให้โรงเรียน พ่อแม่ก็สนับสนุนส่งเสริมด้วยสิ่งใดทำได้กิจกรรมได้อย่างเต็มที่ ดังคำกล่าวที่ว่า

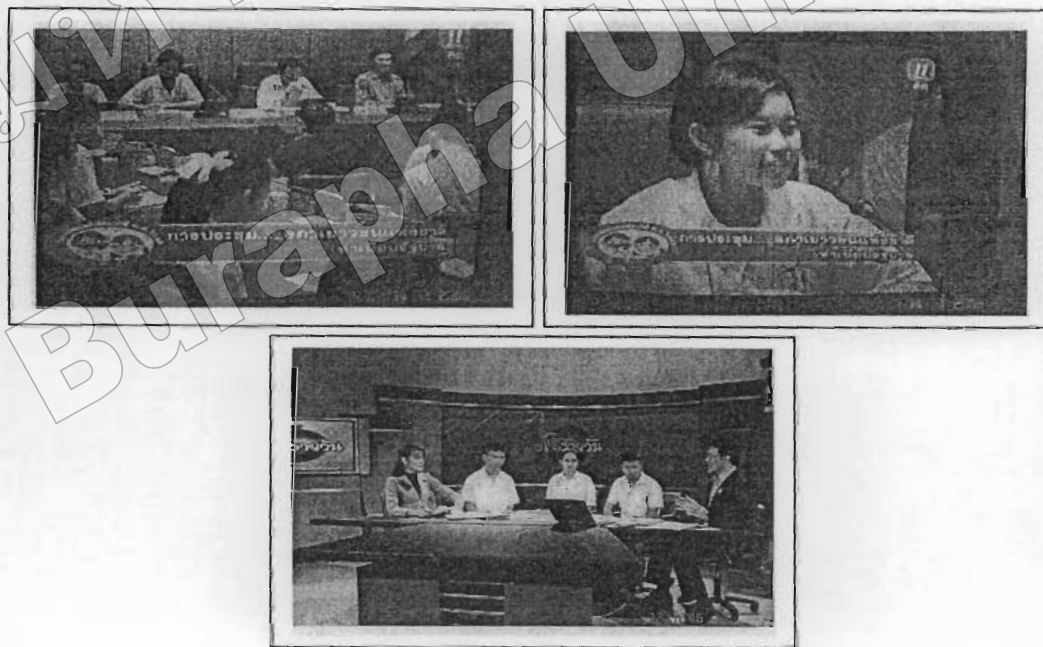
“...จะไปกราบครูในวันสำคัญตลอดจนทุกวันนี้ก็ยังทำอยู่ ถึงจะจบมานานแล้วก็ตาม... ศิษยานุศิษย์ท่านหนึ่งจะเรียกว่าลูกสาวและบอกบ่อย ๆ ว่าถ้าได้ดีแล้วอย่าลืมแผ่นดินเกิดนะ ก็จำมาเสมอว่าคนที่ดี ๆ เขาจะไม่ลืมแผ่นดินเกิดของตัวเอง ก็คิดว่าอยากจะทำอะไรให้เป็นประโยชน์กับบ้านเกิดเราบ้าง...” (D6, สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2552; 8 พฤษภาคม 2552)

“...ต้องชื่นชมครูที่ช่วยสอนช่วยฝึกฝนในเรื่องต่าง ๆ ทั้งความขยัน กตัญญู...ถ้าเป็นประโยชน์พ่อก็ช่วยเต็มที่ ไปกิจกรรมตั้งแต่ตีห้าให้ไปส่งลูกที่โรงเรียนพ่อก็ยินดีให้ความร่วมมือเต็มที่ พ่อแม่จะมีส่วนร่วมรับรู้ในขั้นตอนของกิจกรรมทุกขั้นตอนและถ้าช่วยเหลือได้ก็จะช่วยเหลือเต็มที่ พ่อแม่จะเหนื่อยมาก แต่ถ้าลูกตั้งใจจะทำก็ช่วยเต็มที่...” (FD6, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2552)

“...ครูสอนดีมาก พอทุกครั้งก่อนไปทำงาน เช่น ไปสภายาวชนแห่งชาติ หรือจะไปที่ไหน ๆ ครูก็จะบอกให้ขอพรจากพ่อแม่ จะทำอะไรให้ขอพรจากพ่อแม่ก่อนไปทำเสมอ...(MD6, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2552)

“...ก็สอนเต็มที่กับเด็กทุกคนอยู่แล้ว สอนทุกเรื่องทั้งเรื่องเรียนและเรื่องอื่นด้วย แต่เขาเป็นเด็กที่สอนแล้วได้ทุกอย่างที่เราตั้งใจจะให้เขา เขาเรียนรู้ได้หมด รับได้เต็มที่มากกว่าคนอื่น...” (T1D6, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2552)

“...เขาเป็นเด็กดี กล้าแสดงออก มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ เราก็ให้โอกาสเขาได้แสดงความสามารถ เรารู้ว่าเขาทำได้เราก็ฝึกให้เขาทำและเขาก็ทำได้ดีในทุกเรื่อง จนเป็นที่รู้จักของผู้หลักผู้ใหญ่และก็ได้รับมอบหมายให้เป็นตัวแทนเป็นผู้นำระดับจังหวัดก็หลายครั้ง...” (T2D6, สัมภาษณ์, 16 มีนาคม 2552)

ภาพที่ 38 กิจกรรมต่อสาธารณชนของเยาวชนต้นแบบคนที่ 6

กระบวนการขัดเกลาทางสังคมของสถาบันการศึกษานั้นพบว่า ครูสอนผ่านทางกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยการฝึกให้ปฏิบัติ มีโครงการที่เน้นคุณธรรมที่โรงเรียนจัดกิจกรรมให้นักเรียน ทั้ง โรงเรียนวิถิพุทธ

โครงการฟื้นฟูศิลปกรรมโลก ซึ่งทำให้ได้ฝึกกิจกรรมที่เน้นคุณธรรมต่าง ๆ มาโดยตลอด และวิธีการอบรมสั่งสอนจากครูมีลักษณะการสอนคล้ายคลึงกับพ่อแม่จึงทำให้เรียนรู้ เข้าใจและปฏิบัติได้อย่างไม่สับสน ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ครูมีอุดมการณ์ เข้มงวด เอาจริงเอจัง ทำอะไรทำจริง การพูดการสอนคล้าย ๆ แม่ รักกันมาก ติดต่อกันตลอดไม่เลขาขาด...ซึ่งที่ครูยื่นมือมาช่วยเหลือทั้งที่ไม่ใช่ญาติของเรา เอ่ยปากเรื่องเงินทองในช่วงที่เราลำบาก บางครั้งยังซื้อของที่มีประโยชน์มาให้ทาน...” (MD6, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2552; 25 เมษายน 2552)

ส่วนแบบอย่างที่ดีของครูคือ ผู้อำนวยการและครูสอนวิชาภาษาไทย นับถือครูสองท่านนี้มาก โดยจะเรียกครูสอนภาษาไทยท่านนี้ว่า หม่อมแม่ ส่วนครูท่านนี้รักเหมือนลูกและให้ความสำคัญว่าเป็นคนสำคัญของบ้านครูคนหนึ่งด้วยการนำรูปไปวางในตู้โชว์ของบ้านต่อจากรูปแต่งงานของครู และด้วยการที่เจอครูที่ดีในอนาคตจึงอยากประกอบอาชีพเป็นครู ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ครูเป็นแบบอย่างในเรื่องความรับผิดชอบและความทุ่มเทในงาน ส่วนผอ. เป็นแบบอย่างให้รู้สึกว่าคุณเก่งทุกอย่าง รู้ทุกอย่าง มีวิสัยทัศน์ พูดจริงทำจริงและทำให้ชอบด้านการสื่อสาร อยากเป็นครูเพราะได้ใช้ความรู้จริง ๆ และรู้สึกขอบคุณในการให้ความรู้ของครู จากที่ไม่มีความรู้ อะไรในช่วงแรกที่เข้าเรียน แต่เมื่อเรียนไปแล้วก็มีความรู้เพิ่มขึ้น ได้อะไรหลาย ๆ อย่างที่เติมมาให้เห็นอะไรหลาย ๆ อย่างที่เป็นตัวแบบที่ดีจากครู...” (D6, สัมภาษณ์, 25 เมษายน 2552)

“...ครูท่านนี้ทำแบบไม่ได้หวังอะไรตอบแทนและให้กับเด็กทุกคน ได้รับได้ทุกอย่างดี ๆ ที่ครูให้ ส่วนผอ.ก็ดีมาก ความสำเร็จส่วนหนึ่งมาจากครู โรงเรียนมัธยมที่ยื่น โอกาสดี ๆ...” (MD6, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2552)

3.3 สถาบันศาสนา ด้านการจัดเทศกาลทางสังคมที่ได้รับจากสถาบันทางศาสนา ได้รับการปลูกฝังจากการเห็นการปฏิบัติของพ่อแม่ทั้งจากการฟังศีลธรรมะ การพูดคุยกุศลธรรมะและจากการปฏิบัติธรรมจากวัดที่ครอบครัวนับถือโดยการปฏิบัติธรรมพักค้างในช่วงสุดสัปดาห์ ทั้งครอบครัวและการทำบุญในวันสำคัญทางศาสนาที่วัดในละแวกบ้านอย่างต่อเนื่องและเป็นประจำ นอกจากการปฏิบัติธรรมและทำบุญที่วัดแล้วยังศึกษาเรียนรู้แนวคำสอนจากหนังสือธรรมะ ซึ่งทำให้ได้เข้าใจหลักธรรมและนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่นเดียวกับการ ไปปฏิบัติธรรมที่วัด ซึ่งสามารถนำแนวทางนี้มาปรับใช้ในชีวิตของตนเอง ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ชอบไปบาตร ศีลธรรมะจากวัดพ่อกับแม่จะเปิดฟังก็ได้ฟังด้วย...ชอบอ่านหนังสือแนวธรรมะ ส่วนมากมีเวลาที่จะไปปฏิบัติธรรมช่วงวันหยุดพร้อมกันทั้งครอบครัว ธรรมะทำให้ครอบครัวเรามีความสุขและดีขึ้น...การปฏิบัติธรรมทำให้ใจเย็นขึ้น มีสติและสมาธิมากขึ้น และสอนให้เข้าใจว่าสามารถใช้หลักปฏิบัติธรรมทำให้เกิดสติและสมาธิได้ในทุกช่วงเวลาในระหว่างวัน

โดยไม่จำเป็นต้องนั่งหลับตาเพียงอย่างเดียว...เคยร่วมกิจกรรม ได้ว่าที่เรื่อง ความสุขกับความสำเร็จอะไรสำคัญกว่ากัน ยังบอกไปว่าคนเราถ้าเอาความสำเร็จเป็นที่ตั้ง ชีวิตเราก็มีความสุขอยู่ไม่ก็ครั้งวันเกิด วันแต่งงาน วันรับปริญญา มีบ้านใหม่รถใหม่ แต่ความสุขมีได้ทุกวันและความสุขของแต่ละวันมันทำให้เรามีความสุขไปได้นาน คิมนคง ยืนยาว คนที่มีความสุขกับชีวิตจะมีความสุขมากกว่าคนที่มุ่งจะมีแต่ความสำเร็จเพียงอย่างเดียว ความกดดันจะทำให้ไม่มีความสุขและอาจจะทำให้ล้มเหลว แล้วก็เชื่อว่าเราตั้งใจทำความดีอะไรก็ราบรื่น..." (D6, สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2552; 14 มีนาคม 2552; 25 เมษายน 2552)

3.4 ชุมชน

3.4.1 เพื่อนบ้าน ในส่วนของชุมชนละแวกบ้านเป็นชุมชนชนบทจึงมีวิถีชีวิตเรียบง่าย ชยันทำมาหากิน รู้จักกันรู้จักใช้ ประหยัดอดออม และด้วยวิถีชีวิตที่มีความซื่อสัตย์และมีศีลธรรม ชอบทำบุญทำทานและเข้าวัด และด้วยวิถีชีวิตในชุมชนที่สงบปรองดองไม่ทะเลาะเบาะแว้งและเป็นเพื่อนบ้านที่เอื้อเฟื้อมีน้ำใจต่อกันเสมอมา จึงทำให้ซึมซับและเห็นแบบอย่างที่ดีของคนในละแวกบ้านและชุมชนที่อาศัยอยู่เป็นประจำ ซึ่งจะเห็นคุณค่าในช่วงเดินทางไปกลับจากโรงเรียนและจากการทำบุญที่วัดร่วมกันในวันสำคัญทางศาสนาเสมอ ดังคำกล่าวที่ว่า

"...เดินไปกลับเข้าซอยบ้านคนเดียวไกลแบบนั้นทุกวัน แต่ก็ไม่ได้คิดอันตรายเป็นอะไรเลยที่นี้อยู่ได้อย่างปลอดภัย..." (D6, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2552)

"...เราเข้าใจและรู้ว่าบ้านนี้เป็นคนตั้งใจทำงานมาก ถึงจะยังไม่ประสบความสำเร็จแต่เขาก็ขยันมาก...พวกเราก็อยู่กันอย่างสงบเรียบร้อยดี ไม่วุ่นวาย ทำมาหากินกันทุกบ้านก็ขยันทำงานกันทั้งนั้น ก็เจอกันบ้างบางทีช่วงเข้าตอนไ้บาตรหรือไม่กี่เจอกันที่วัดตอนไปทำบุญมากกว่า..." (N1D6, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2552; 28 กุมภาพันธ์ 2552)

"...ถึงบ้านจะอยู่ไม่ใกล้กัน แต่เราก็สนใจกันว่าเป็นอย่างไรกันบ้าง เจอกันก็ทักทายพูดคุยกัน มีอะไรก็แบ่งกันใส่ใจกัน มีน้ำใจกันตามที่เราจะให้กันได้..." (N2D6, สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2552)

"...บ้านนี้เขาชอบทำบุญ ชอบช่วยเหลือคน เจอกันบ่อย ๆ ตอนทำบุญ เขาก็เจอที่เขาออกมาใส่บาตร..." (N3D6, สัมภาษณ์, 25 เมษายน 2552)

3.4.2 เพื่อน มีเพื่อนหลายประเภท ทั้งเพื่อนที่ตั้งใจเรียนและเพื่อนทั่วไป ซึ่งเพื่อนต่างมีแนวคิดที่หลากหลายทั้งให้มุมมองแปลกแตกต่างกันไป สำหรับเพื่อนที่สนิทจะมีนิสัยและแนวคิดคล้ายคลึงกันคือรักการเรียนและรักการทำกิจกรรม แต่เพื่อนทุกคนจะหวังดี เอาใจใส่และให้ข้อคิดและช่วยเหลือยามมีปัญหา ชอบช่วยเหลือและให้ข้อคิดเพื่อนเช่นกัน ในกลุ่มเพื่อนจึงถือเป็นการแลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและกัน ดังคำกล่าวที่ว่า

“...พ่อแม่สังสรรค์กับเพื่อน ๆ ให้พาเพื่อนมาที่บ้าน แล้วก็ทำอาหารเลี้ยงเพื่อน แต่แม่ไม่ให้ไปเที่ยวไหนกับเพื่อนกันเอง ยังดูแลตัวเองไม่ได้ แม่บอกให้โตก่อนแล้วถึงจะให้ไป... เพื่อนมีทุกรูปแบบ ถ้าเพื่อนมีปัญหาบางทีก็ให้คำปรึกษาฟังเขา ว่าคนที่ฟังเราพูดเมื่อเรามี ปัญหาหายากจึงเป็นคนรับฟังเพื่อนแล้วและให้ข้อคิดกับเขา อะไรที่ไม่ถูกต้องก็ให้ข้อคิดเพื่อน ไม่คิดที่จะทำตามเพื่อน เพราะรู้ว่าจะอะไรดีอะไรไม่ดี เพื่อน ๆ ก็ช่วยเหลือในเวลาที่มีปัญหาเหมือนกัน...” (D6, สัมภาษณ์, 25 เมษายน 2552; 8 พฤษภาคม 2552)

“...พ่อกับแม่ใจดี เขาก็เป็นเพื่อนที่ดีมากมีปัญหาอะไรก็ปรึกษากันได้ เป็นคนที่ให้ ข้อคิดเราได้ บางทีเขามีอะไรเราก็ช่วยเหลือเขาด้วย...” (P1D6, สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2552)

“...เราก็ช่วยเหลือกัน ปรึกษากันได้หลาย ๆ เรื่อง มีปัญหาก็ช่วยกันแก้ปัญหา เรื่อง เรียนก็ช่วยกัน เขาก็ดีวให้เพื่อน ๆ ด้วย บางทีเราก็ช่วยเขาถ้าเขามีปัญหาขึ้นมาเราก็เราเป็นเพื่อนกัน...” (P2D6, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2552)

3.5 สื่อมวลชน มีความสนใจด้านการสื่อสาร จึงเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ แต่เป็นการเรียนรู้ ในด้านที่สนใจ เช่น ดุละคร โทรทัศน์จะเลือกดูละครในเนื้อหาที่สนใจ เช่น การร้องเพลง คุณลักษณะ การพูด การสื่อสาร เพื่อการศึกษา และด้วยโทรทัศน์เป็นสมบัติส่วนรวมของบ้านที่ดูร่วมกัน พ่อแม่ จึงมีส่วนในการคัดกรองเรื่องที่จะให้ดูด้วย สำหรับหนังสือที่เลือกอ่านนอกจากตำราเรียนมักอ่าน หนังสือแนวธรรมะ เพราะเห็นว่าอ่านแล้วได้ประโยชน์ สำหรับเวลาในการเล่นอินเทอร์เน็ต ส่วนใหญ่ ใช้กันทั่วๆเกี่ยวกับการเรียนและใช้ส่งเสริมการประกอบอาชีพของครอบครัว ดังคำกล่าวที่ว่า

“...โทรทัศน์จะอยู่กลางบ้าน เราจะดูเรื่องเดียวกันทั้งบ้าน พ่อแม่จะคอยสอนและเลือก เรื่องให้ดูไปด้วย ส่วนใหญ่อินเทอร์เน็ตจะใช้ประโยชน์เรื่องเรียนและก็วางแผนเรื่องอาชีพของ ครอบครัวเราด้วย...อ่านหนังสือธรรมะได้เรียนรู้ธรรมะเพื่อเอามาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้รู้ ว่าคนเรามีสมาธิได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องนั่งสมาธิก็ได้...” (D6, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2552; 7 เมษายน 2552)

เยาวชนต้นแบบคนที่ 7

เป็นนักเรียนรางวัลพระราชทาน ปีการศึกษา 2550 ระดับประถมศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก มีบุคลิกภาพร่าเริงสดใส กล้าแสดงออก เชื่อมมั่นในตนเอง มีความกระตือรือร้น พร้อมทั้งจะเรียนรู้ สิ่งใหม่ ๆ จากแหล่งต่าง ๆ มีความสามารถในด้านดนตรีไทย มวยไทย การสวดมนต์สวดมนต์ และการเล่นการสวดโอย์วิหารรายจนได้รับรางวัลต่าง ๆ ทั้งระดับอำเภอ จังหวัด ภาคและระดับประเทศ นอกจากนี้ยังมีความสามารถด้านพุทธศาสนาโดยเมื่อเข้าร่วมการแข่งขัน โครงการเพชรมงกุฏ

สามารถติดอันดับ 1 ใน 10 ระดับประเทศอีกด้วย ในด้านการเรียนมีความสามารถโดดเด่นทางศิลปะ และการคำนวณ ปัจจุบันศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2

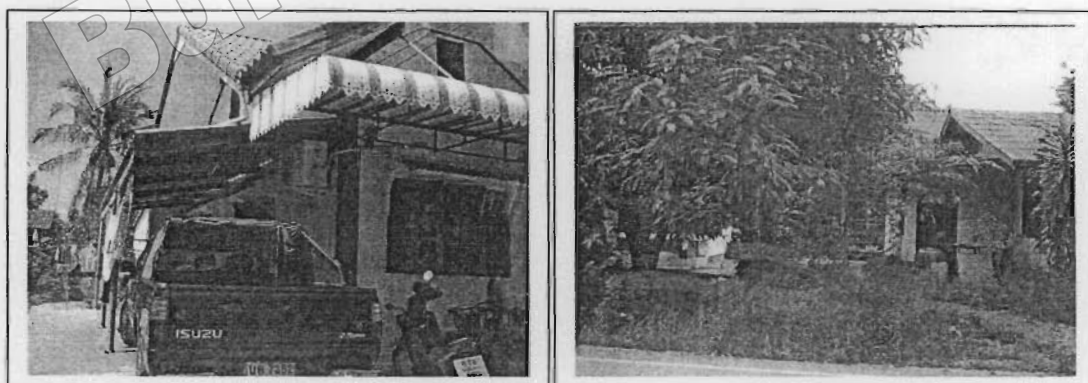

ภาพที่ 39 เยาวชนต้นแบบคนที่ 7 พร้อมภาพรับรางวัลพระราชทาน

1. บริบททั่วไป

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพทั่วไป ลักษณะครอบครัวและชุมชน สรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านภูมิศาสตร์ เป็นบ้านตึกชั้นเดียว ภายในตัวบ้านเป็นห้องโถงไว้ต้อนรับแขก และเป็นพื้นที่พักผ่อนร่วมกันของครอบครัว ด้านหน้าและด้านข้างของตัวบ้านมีบ้านของเพื่อนบ้าน ตั้งอยู่ชิดติดกับบ้านห่างจากด้านหน้าตัวบ้านประมาณ 200 เมตร เป็นถนนประจำตำบล มีบ้านตั้งเรียงรายเป็นระยะสองฝั่งถนน

ภาพที่ 40 บ้านของเยาวชนต้นแบบคนที่ 7

1.2 ด้านการปกครอง ครอบครัวมีสมาชิกทั้งสิ้น 4 คน คือ พ่อ แม่ น้องและน้องสาว บรรยายการปฏิสัมพันธ์ภายในบ้านมีลักษณะเป็นกันเอง พ่อแม่มีเวลาให้และสนใจในทุกเรื่อง พ่อจะดูแลและพูดคุยแบบเพื่อน สอบถามความเป็นไปต่าง ๆ ให้กำลังใจ เป็นที่ปรึกษาและในบางโอกาสพูดเพื่อขยับยั้งไม่ให้ประมาทกับความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองมากเกินไป เนื่องจากพ่อมีอาชีพครูจึงวางแผนการเรียนให้ลูกในทุกด้านเพื่อเตรียมความพร้อมในอนาคต สำหรับชุมชนในละแวกบ้านรู้จักคุ้นเคยกับครอบครัวและทราบถึงความเป็นไปต่าง ๆ ทั้งความสามารถของพ่อ ซึ่งเป็นนักกีฬาและความสามารถในการเรียน

ภาพที่ 41 เยาวชนต้นแบบคนที่ 7 พร้อมครอบครัว

1.3 ด้านเศรษฐกิจ ฐานะครอบครัวปานกลาง อาชีพของพ่อคือรับราชการ อาชีพของแม่คือพนักงานโรงงาน สำหรับชุมชนในละแวกบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและค้าขาย มีฐานะปานกลาง

1.4 ด้านการศึกษา ระดับการศึกษาของพ่อแม่คือระดับปริญญาตรี และด้วยเหตุที่พ่อมืออาชีพครูประถมศึกษา ทำให้พ่อมีแนวทางในการปูพื้นฐานและทักษะที่จำเป็นให้ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งพ่อเข้าใจธรรมชาติของพัฒนาการเด็กจึงทำให้พ่อสามารถสั่งสอนอบรมในเรื่องต่าง ๆ ได้ตามวัยอย่างเหมาะสม และด้วยความสามารถของพ่อในด้านกีฬาทำให้พ่อสอดแทรกแนวคิดเรื่องน้ำใจนักกีฬาในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำ เช่น การไม่ยกตนข่มผู้อื่นเมื่อมีชัยชนะหรือการท้อแท้ไม่ต่อสู้อย่างยอมแพ้เมื่อการแข่งขันไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย พ่อจึงเป็นจุดสำคัญในการเตือนและให้แรงกระตุ้นเสมอ ส่วนแม่ด้วยบุคลิกที่เรียบร้อยจึงสั่งสอนอบรมในเรื่องงานบ้านได้ สำหรับชุมชนในละแวกบ้านมีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีและมีวิถีชีวิตเรียบง่าย

1.5 ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ศาสนาที่ครอบครัวนับถือคือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่พ่อแม่จะพาลูก ๆ ไปทำบุญที่วัดในช่วงเทศกาลต่าง ๆ และในช่วงวันสำคัญ สำหรับชุมชนในละแวกบ้านนิยมใส่บาตรช่วงเช้าและทำบุญในช่วงวันสำคัญจึงทำให้ได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกันที่วัดในช่วงทำบุญด้วย

2. คุณธรรมจริยธรรมที่ค้นพบ

คุณธรรมจริยธรรมที่เกิดจากกระบวนการจัดการทางสังคม พบข้อมูลสนับสนุนการมีคุณธรรมจริยธรรมในแต่ละประเด็น ดังนี้

2.1 ขยัน เป็นผู้มีความตั้งใจเรียนอย่างจริงจัง มีผลการเรียนอยู่ในระดับดีมาก เมื่อเข้าแข่งขันในวิชาต่าง ๆ ก็สามารถติดอันดับต้น ๆ ได้เสมอ มีความตั้งใจเรียนในชั้นเรียนและเมื่อกลับบ้านก็กลับมาทบทวนโดยไม่ต้องให้พ่อแม่บังคับ นางวิชามีความสนใจเรียนรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากความรู้ตามระดับชั้นอีกด้วย อีกทั้งมีความสุขและสนุกกับการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง เป็นคนสู้งาน มีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรคต่าง ๆ เมื่อมีปัญหาสิ่งใดก็จะพยายามแก้ไข ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ชอบเรียนหนังสือมาก ๆ รู้สึกสนุกที่จะได้เรียนวิชาต่าง ๆ ถ้ามีกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนมาแทรกจะเสียค่ายมาก เพราะเราต้องพลาดเรียนวิชาที่ชอบไปตั้งหลายวิชา...ถ้าทำคะแนนไม่ดีก็ไม่เป็นไรคราวหน้าก็ลองใหม่...” (D7, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2552; 8 กุมภาพันธ์ 2552)

2.2 ประหยัด เป็นผู้มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ไม่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายรู้จักฐานะการเงินของตนว่าควรใช้ได้จำนวนเท่าใดจึงจะเหมาะสม เช่น การจัดสรรเงินที่จะใช้ในแต่ละวัน รู้จักคิดก่อนใช้และรู้จักเก็บออม เช่น เงินที่ได้มาจากการแสดงความสามารถและการประกวดแข่งขันก็จะเก็บเงินส่วนนี้ไว้สะสมเป็นเงินออมของตนเอง รู้จักใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่าไม่ฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อ เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือ รู้จักถนอมใช้และไม่เปลี่ยนโทรศัพท์ไปตามยุคสมัยและมีไว้เพื่อใช้ติดต่อเรื่องจำเป็นเท่านั้น รายจ่ายค่าโทรศัพท์จึงอยู่เดือนละ 100 บาทโดยใช้โทรศัพท์ติดต่อในเรื่องการเรียน อีกทั้งมีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายคร่าว ๆ ของตนไว้เพื่อการวางแผนในการใช้เงินในครั้งต่อไปอีกด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

“...จะใช้เงินไม่เกินวันละ 40 บาท ใช้โทรศัพท์ก็ไม่เกินเดือนละ 100 บาท...ถ้าเพื่อนมีธุระอะไรก็จะให้เขาโทรมาหาเราเองมากกว่าโทรไปคุยกับเพื่อน...” (FD7, สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2552)

2.3 ซื่อสัตย์ เป็นผู้มีความประพฤติตรงทั้งต่อเวลาและต่อหน้าที่นักเรียน ไม่เคยไปโรงเรียนสายหรือเข้าร่วมการฝึกซ้อมทักษะล่าช้าจากช่วงเวลาที่ถูกนัด อีกทั้งบางครั้งต้องเข้าร่วมประกวดแข่งขันหรือแสดงความสามารถตามสถานที่ต่าง ๆ ก็ไม่เคยไปสายหรือทำให้เสียหายกับ

งานส่วนรวม มีความจริงใจ ไม่ลำเอียงหรืออคติกับผู้ใดพร้อมจะพูดคุยและให้ความเป็นกันเองกับทุกคน อีกทั้งไม่ใช่แค่หลักเกณฑ์ทางตรงและทางอ้อมในการทำผิด เช่น บางครั้งมีการแข่งขันเพื่อทดสอบความรู้ แม้จะทำได้ก็ยินดียอมรับผลคะแนนของตนเองอย่างภาคภูมิใจโดยไม่คิดใช้กลโกงใด ๆ เพื่อให้คะแนนมากขึ้น รวมทั้งรับรู้หน้าที่ของตนเองในเรื่องการเรียนไม่ต้องให้พ่อแม่บังคับหรือติดตามโดยปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่และถูกต้อง ดังคำกล่าวที่ว่า

“...โรงเรียนนี้เข้าแต่เช้า ก็ไปทันเวลาทุกวัน เขาตื่นแต่เช้าและจัดการตัวเอง ไปแสดงที่ไหน ไปกับ ผอ. พ่อก็ไปส่งที่โรงเรียนก็ไปทันเวลา แต่ถ้ากลับช้ากว่าเวลา พ่อก็โทรถาม ผอ. ...” (FD7, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2552)

2.4 มีวินัย เป็นผู้ปฏิบัติตนอยู่ในกฎระเบียบของ โรงเรียนและสังคมด้วยความเต็มใจ และตั้งใจโดยปฏิบัติอยู่ในระดับที่เป็นแบบอย่างให้กับผู้อื่นได้ อีกทั้งยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับและข้อปฏิบัติโดยเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบให้นักเรียนอื่น ๆ รักษากฎระเบียบของโรงเรียน ในฐานะที่เป็นประธานนักเรียนอีกด้วย รวมถึงการมีวินัยทั้งต่อตนเองและสังคมคือ รู้จักจัดสรรเวลา ทั้งงานเรียนและการฝึกทักษะความสามารถต่าง ๆ โดยไม่ทำให้งานทั้งสองส่วนเสียหาย ดังคำกล่าวที่ว่า

“...เป็นประธานนักเรียน เราก็ต้องดูแลน้อง ๆ และเป็นแบบอย่างที่ดีด้วย...ที่โรงเรียนมีเรียนเพิ่มเติมและก็มีซ้อมดนตรีไทย ซ้อมมารยาทไทยทำแบบนี้ทุกวัน ไม่เคยขาดเรียนขาดซ้อมเลย...” (D7, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2552; 7 มีนาคม 2552)

2.5 สุภาพ มีความอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ มีสัมมาคารวะเรียบร้อย ไม่ก้าวร้าวรุนแรงหรือวางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทาง คำพูดแฝงด้วยความมั่นใจ กล้าแสดงออกและมีมารยาทที่อิงตามวัฒนธรรมไทยคือ ความเคารพและไม่เบียดผู้ใหญ่ ดังคำกล่าวที่ว่า

“...บางทีมีปัญหาโดนแม่ดุ ก็ไม่เถียง แม่ต้องบอกให้พูด ๆ นี่ก็ไม่พูด ใช้นิ่ง เขาจะไม่เถียงผู้ใหญ่ เขาจะใช้นิ่งแทน...” (MD7, สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2552)

2.6 สะอาด เป็นผู้รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องตามสุขลักษณะ อีกทั้งแต่งกายเรียบร้อยเหมาะสมตามวัย ที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมรอบบ้านสะอาดตา โดยมีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลความสะอาดบ้าน และฝึกฝนจิตใจให้มองโลกในแง่ดีจึงมีจิตใจร่าเริงแจ่มใส สนุกสนานไม่ขุ่นมัวอยู่เสมอ ถึงแม้บางครั้งการไปแข่งขันเพื่อทดสอบความรู้จะได้คะแนนน้อย แต่ก็ไม่มีความขุ่นเคืองใจ ยังคงพูดคุยเล่าเรื่องนั้น ๆ ให้ฟังอย่างร่าเริงและมองโลกในแง่ดีว่าเมื่อทำการทดสอบครั้งต่อไปก็จะได้คะแนนดีขึ้น จึงเป็นคนที่ปราศจากความหม่อมองทั้งกาย ใจและสภาพแวดล้อมจึงมีความผ่องใสเป็นที่เจริญตาทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็นดังคำกล่าวที่ว่า

“...พ่อแม่ให้รับผิดชอบงานบ้านด้วยคือ ให้ล้างจานกับทิ้งขยะ แต่ถ้าการบ้านเยอะก็ไม่ค่อยได้ช่วย...คะแนนสอบเรื่องนี้ได้น้อยมาก เพราะมันยากไม่เข้าใจ แต่ก็ไม่เป็นไรคราวหน้าเตรียมตัวให้พร้อมกว่านี้แล้วลองใหม่ต้องได้คะแนนมากกว่าครั้งนี้แน่ ๆ...” (D7, สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2552; 2 เมษายน 2552)

2.7 สามัคคี เป็นผู้ที่เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ในช่วงที่รับหน้าที่ประธานนักเรียนสามารถจัดการบริหารงานต่าง ๆ ในโรงเรียนร่วมกับคณะกรรมการนักเรียนคนอื่นได้อย่างราบรื่น รวมทั้งรับทราบของคนที่ทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลังช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกลุ่มเพื่อน เช่น แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ เพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วงสามารถแก้ปัญหาและจัดการความขัดแย้งได้อย่างมีเหตุผล อีกทั้งยอมรับความแตกต่าง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อของเพื่อน ๆ แต่ละคนและพร้อมที่จะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ จึงถือเป็นที่รักของเพื่อน ๆ และเป็นศูนย์กลางของเพื่อนทั้งห้อง ดังคำกล่าวที่ว่า

“...เป็นศูนย์กลางของเพื่อน ๆ มีอะไรไม่รู้ไม่เข้าใจหรือจะทำอะไรอย่างไรก็โทรหาเขาคอนนี่เหมือนเป็นคนประสานเพื่อน ๆ ทั้งห้อง...” (FD7, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2552)

2.8 มีน้ำใจเป็นผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือเพื่อน ๆ รู้จักแบ่งปันเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น เห็นอกเห็นใจและเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์และผู้ที่มีความเดือดร้อนมีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ อาสาช่วยเหลือเพื่อน ๆ ด้วยร่างกายและสติปัญญาและลงมือช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ ถือได้ว่าเป็นคนเรียนเก่งและเรียนรู้เข้าใจเรื่องต่าง ๆ ได้รวดเร็ว แต่ก็ไม่เห็นแก่ตัวเมื่อเพื่อนไม่เข้าใจก็พร้อมจะช่วยเหลือหรือเมื่อเพื่อนโทรศัพท์ถามการบ้านก็สอนให้ไม่ปิดบัง ถ้ามีเวลาก็จะสอนเพิ่มเติมให้เพื่อนด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

“...เพื่อนมีอะไรไม่เข้าใจก็ถามก็ช่วยสอนให้ หรือถ้าทำการบ้านอยู่บ้านแล้ว ไม่เข้าใจก็โทรถามได้อีกก็อธิบายให้เพื่อนบ่อย ๆ อะไร ไม่เข้าใจเพื่อน ๆ ก็โทรถามได้ตลอด ไม่หวงอยู่แล้วถามได้เลย...” (D7, สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2552)

3. กระบวนการจัดেলাทางสังคม

กระบวนการจัดেলাทางสังคมที่มีผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนต้นแบบจังหวัดฉะเชิงเทรา แบ่งตามแหล่งสำคัญในการจัดেলাทางสังคม สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

3.1 สถาบันครอบครัว ในเรื่องความขยัน พ่อแม่มีกระบวนการจัดেলাทางสังคมด้วยการสอนและวางแผนการเรียน สนใจเรื่องอะไรพ่อก็จะสนับสนุนและวางแผนให้และด้วยพ่อเป็นครูประถมศึกษาจึงเข้าใจขั้นตอนการเรียนรู้ พ่อจึงวางแผนให้ได้อย่างเป็นขั้นตอนตามลำดับขั้นของการพัฒนาการได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้พ่อแม่ยังเอาใจใส่ถามไถ่เรื่องการเรียน พุดคุยถึงปัญหาเพื่อช่วยกันหาทางแก้ไข จึงมีความตั้งใจเรียน สนุกกับการเรียนรู้ และทุกวันจะมาเล่าเรื่องราวต่าง ๆ

ให้พ่อฟังเสมอ ในเรื่องความประหยัด พ่อสอนให้รู้จักบริหารเงิน ให้รู้จักจัดแบ่งเงินเพื่อใช้จ่ายเรื่องส่วนตัวในแต่ละวัน ส่วนค่าใช้จ่ายนอกเหนืออื่น ๆ พ่อจะพิจารณาให้เป็นครั้ง ๆ ไป บางครั้งถ้าต้องการเข้าร่วมกิจกรรมที่สนใจและมีประโยชน์ก็จะเสนอขอใช้เงินเก็บช่วยจ่ายครั้งหนึ่งด้วย ถือเป็นการสอนจากพ่อให้รู้จักการใช้จ่ายได้อีกทางหนึ่ง ส่วนเรื่องค่าโทรศัพท์พ่อมักสอนให้ประหยัดโดยให้คนที่มิธุระโทรหาเองมากกว่าจะโทรกลับไปซึ่งก็ช่วยให้รู้จักประหยัดรายจ่ายค่าโทรศัพท์ เรื่องความซื่อสัตย์ พ่อแม่สอนให้ตรงต่อเวลา ฝึกให้รับผิดชอบตัวเองและบริหารเวลาให้ได้ตามกำหนด สอนให้ตรงต่อหน้าที่นักเรียนด้วยความซื่อสัตย์ในการสอบและยอมรับความจริง ถึงแม้จะสอบได้คะแนนน้อยพ่อก็ไม่ให้กำลังใจไม่ให้ท้อถอยหรือหมดความพยายาม หรือถ้าได้คะแนนมากพ่อก็จะสอนไม่ให้หลงตัวเองหรือประมาท พ่อจึงฝึกให้ตรงต่อหน้าที่การเรียนตลอดเวลา ซึ่งก็ทำได้อย่างดี ในเรื่องความมีวินัย พ่อสอนให้อยู่ในกฎระเบียบทั้งกฎของบ้าน เช่น เวลาการดูโทรทัศน์ การรับประทานอาหาร การทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในบ้านคือล้างจานและเทขยะและดูแลให้อยู่ในกฎของโรงเรียน เช่น การแต่งกาย การไปโรงเรียนให้ทันเวลา รวมทั้งสอนให้มีวินัยในตนเองและมีวินัยต่อส่วนรวม รวมทั้งพ่อแม่ปฏิบัติให้เห็นแบบอย่างที่ดีด้วย ในเรื่องความสุภาพ พ่อแม่จะสอนให้พูดจาไพเราะและดูแลเรื่องการวางตัวให้เหมาะสมต่อญาติผู้ใหญ่ด้วย และเนื่องจากแม่มีความสุภาพเรียบร้อยจึงเป็นแบบอย่างสำคัญให้เห็นอย่างชัดเจนและปฏิบัติตาม เรื่องความสะอาด การแต่งกายมีความเรียบร้อยและทะมัดทะแมง อีกทั้งที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมสะอาดตา เกิดจากการฝึกของแม่ที่ได้รับผิดชอบงานบ้านและร่วมฝึกทำงานบ้านต่าง ๆ ร่วมกันในช่วงว่างหรือวันหยุด ทำให้เรียนรู้การรักษาความสะอาดทั้งร่างกาย ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดี ในเรื่องความสามัคคีและมีน้ำใจ พ่อแม่สอนให้รู้จักแบ่งปันความรู้ให้กับเพื่อน โดยไม่หวงวิชาและสนับสนุนเมื่อมีน้ำใจด้วยการชื่นชมและให้ได้เกิดความภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือคนอื่น จึงถือเป็นคนเก่งที่ไม่ละเลยเพื่อนและพร้อมช่วยเหลือเพื่อนเสมอ ดังคำกล่าวที่ว่า

“...อยากเป็นนักเขียน ครั้งหนึ่งมีเข้าค่ายแล้วนักเขียนคนที่ชื่นชอบมาด้วยอยากไปมากก็ตกลงกับพ่อขอพ่อไปโดยช่วยจ่ายค่าเข้าค่ายครั้งหนึ่ง...พ่อแม่ให้รับผิดชอบงานบ้านด้วยคือให้ล้างจานกับทิ้งขยะ แต่ถ้าการบ้านเยอะก็ไม่ค่อยได้ช่วย...” (D7, สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2552; 14 มีนาคม 2552)

“...พ่อก็วางแผนไว้ให้เขาอยู่ช่วงวัยนี้แล้วเขาต้องเรียนอะไร ต้องรู้อะไร เขาก็พร้อมจะเรียนรู้และเรียนรู้ได้ไวด้วย พอเขาเรียนรู้เรื่องนี้แล้วถ้าเขาอยากเรียนรู้ต่อไปอีกก็แล้วแต่เขา พ่อสนับสนุนอยู่แล้ว...เรื่องโทรศัพท์พ่อก็สอนเขาว่าถ้าเพื่อนมีธุระอะไรให้เขาโทรมาหาเราเอง ถ้าเราไม่ได้รับเราก็ไม่ต้องโทรกลับ ถ้าเขามีธุระจริง ๆ เขาก็โทรมาหาเราอีกรอบได้ บางทีโทรกลับไป

ไม่มีธุระแค่คุยเล่นก็จะเสียเงิน ไม่มีประโยชน์...เขาไม่เคยเถียงพ่อแม่ ไม่เคยเถียงผู้ใหญ่ นะ พ่อก็สอนเขาให้เขานิ่งห้ามเถียงเขาก็ทำได้ บางทีโดนแม่ดู เขาก็จะเงียบ ไม่เถียงแม่สักคำ อันนี้ใช้ได้... เรื่องความสะอาดก็ฝึกให้เขาดูแลบ้าน ทำกับข้าวกับแม่ แต่เขาการบ้านเยอะ บางทีก็ไม่ได้ทำ แต่ถ้ามีเวลาเขาก็ต้องรับผิดชอบงานบ้านที่แบ่งไว้...เพื่อน ๆ จะถามการบ้านถามเรื่องเรียนให้เขาสอนให้เขาอธิบาย ก็เป็นเรื่องดีที่เขาไม่เคยหงวนะ รู้อะไรเขาก็จะบอกเพื่อน ไม่ปิดบัง พ่อก็สอนเขาอยู่ให้เขามีน้ำใจกับเพื่อน เพราะเพื่อนทำไม่ได้ เขาจึงถาม เรา รู้ก็ควรต้องบอก พ่อก็สอนเขาไม่ให้เขาเห็นแก่ตัว..." (FD7, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2552; 24 มกราคม 2552; 7 มีนาคม 2552; 14 มีนาคม 2552; 2 เมษายน 2552)

ในกระบวนการจัดกลาทางสังคมจากพ่อแม่ที่พบว่า พ่อแม่มีส่วนสำคัญในการจัดระบบความคิดไม่ให้ท้อแท้กับความผิดพลาดและกระตุ้นพร้อมให้กำลังใจให้พร้อมจะเรียนรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ในขณะที่เดียวกันเมื่อประสบความสำเร็จพ่อแม่ก็จะคอยกระตุ้นด้วยคำพูดเตือนใจไม่ให้หลงตัวเองหรือประมาทกับความสำเร็วมากเกินไป และด้วยการมีกิจกรรมร่วมกัน ทั้งครอบครัวจึงทำให้พ่อแม่ได้มีเวลาพูดคุยในเรื่องต่าง ๆ อย่างละเอียด พ่อแม่จึงสามารถอบรมสั่งสอนในทุกรายละเอียดได้ครบถ้วน ดังคำกล่าวที่ว่า

"...พ่อจะมีเวลาให้ตลอด กลับจากโรงเรียนก็มาเล่าให้พ่อฟัง มีปัญหาอะไรก็มาปรึกษาพ่อ พ่อก็จะให้คำแนะนำ มีวางแผนเรื่องเรียนให้เรารู้สึกดีใจด้วย..." (D7, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2552)

"...พ่อก็จะสอน ดูเลขทุกเรื่อง สามารถเล่าเรื่องต่าง ๆ ให้ฟัง เพื่อนที่โรงเรียน พ่อก็รู้จักทุกคน อะไรที่ทำแล้วยังไม่ดีพ่อก็จะให้กำลังใจ อะไรที่ทำได้แล้วพ่อก็ดีใจแต่ก็จะพูดปราม ๆ ไว้กลัวจะคิดว่าตัวเองเก่งมากเกินไปจนไม่ฝึกฝนเพิ่มเติมอีก ก็มีทั้งให้กำลังใจทั้งปราม ๆ ..." (FD7, สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2552)

แบบอย่างที่ดีของพ่อแม่คือ พ่อเป็นแบบอย่างในทุกเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องความขยัน ประหยัดและมีน้ำใจ ทำให้ได้รับการอบรมสั่งสอนในเรื่องต่าง ๆ จากพ่อมาตลอด ส่วนแม่เป็นแบบอย่างในเรื่องความสะอาด ความเรียบร้อยสุภาพ ซึ่งทำให้ได้ฝึกความสุภาพจากแม่ได้มาก ดังคำกล่าวที่ว่า

"...พ่อเป็นแบบอย่างในทุกเรื่อง ทั้งความขยัน ประหยัด มีน้ำใจ ส่วนแม่เป็นแบบอย่างเรื่องความสะอาด ความเรียบร้อยและการเป็นแม่บ้าน..." (D7, สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2552)

3.2 สถาบันการศึกษา ครูมีกระบวนการจัดกลาทางสังคมให้ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ฝึกความขยันกับการเรียน โดยให้ไปโรงเรียนแต่เช้า ช่วงเช้าก่อนเข้าแถวหน้าเสาธง ช่วงพักกลางวัน และช่วงเย็นครูจะสอนเพิ่มเติมทั้งวิชาการและความสามารถพิเศษ บางครั้งต้องมาฝึกเพิ่มเติมในวันเสาร์อาทิตย์ด้วย ในเวลาเรียนครูจะเน้นให้ตั้งใจเรียนและทำงานที่มอบหมายในเรื่องความประหยัด

ครูจะให้เก็บเงินและฝากทุกวัน สอนให้รู้จักการใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์ เรื่องความซื่อสัตย์ ปลุกฝังให้ตรงต่อเวลาและตรงต่อหน้าที่ในการเข้าฝึกซ้อมและเรียนเพิ่มเติมในเวลาที่กำหนดทุกวัน เรื่องความมีวินัย สั่งสอนให้อยู่ในกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัดซึ่งสามารถทำได้จนเป็นแบบอย่างของโรงเรียนด้วย เรื่องความสุภาพ ปลุกฝังให้ยกมือไหว้ ฝึกมารยาทไทย ไม่ใช่คำหยาบ และฝึกการพูดไพเราะกับผู้ใหญ่กับครูและเพื่อน ๆ เรื่องความสะอาด ครูตรวจสอบการแต่งกายและความสะอาดของร่างกายฝึกให้รับผิดชอบความสะอาดทั้งในห้องเรียนและพื้นที่บริเวณโรงเรียนจนดูสะอาดตา เรื่องความสามัคคีและมีน้ำใจ ฝึกให้รู้จักการทำงานเป็นทีมในรูปของการเล่นดนตรีไทย การแสดงความสามารถต่าง ๆ ตามระบบขั้นตอนของโรงเรียนและฝึกให้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เห็นอกเห็นใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งมีความสุขกับการทำกิจกรรมต่าง ๆ และทำด้วยความเต็มใจเพราะเห็นประโยชน์ ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ครูที่โรงเรียนทุกท่านเอาใจใส่ดูแลดีมาก จะไปโรงเรียนแต่เช้าเพราะมีเรียนเพิ่มเติมช่วงเช้าก่อนเข้าเรียน ตอนกลางวันและตอนเย็นก่อนกลับบ้าน เสาร์อาทิตย์บางทีก็ไปซ้อมความสามารถพิเศษหรือไปแสดงที่ต่าง ๆ ด้วย...” (D7, สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2552)

“...ครูช่วยฝึกให้ทุกเรื่องทำให้เก่งอย่างทุกวันนี้ ผอ. ท่านก็ทุ่มเทเวลาจริงจังมาแต่เช้า กลับเย็นเพื่อมาฝึกให้เด็ก ๆ ทุกคน บางครั้งเสาร์อาทิตย์ก็พาไปแสดงความสามารถด้วยตัวท่านเองอีก ได้จากที่นี่มาก ๆ ทำให้ด้อยดอะไรดี ๆ ได้เยอะ...ได้ประโยชน์จากที่เรียนที่นี่หลายอย่าง ได้ความรู้มาก ที่นี่สอนดี จากที่ไม่รู้ ที่นี่ก็สอนให้รู้และเรียนทันเพื่อนได้ ครูสอนจริงจังเต็มที่ ผอ. ก็เอาใจใส่เด็กดีมาก มีเวลาสอนเพิ่มเติมให้ตลอด ผอ. ทุ่มเทกับโรงเรียนมาก ทำให้โรงเรียนนี้มีชื่อเสียงผู้คนรู้จักทุกภาค มีคนมาดูงานตลอด ถ้าเราอยากให้ลูกได้ความรู้ก็ต้องให้ฝึกบ่อย ๆ แบบนี้ ก็มีความรู้และมีความสามารถหลายอย่าง ที่นี่สอนความสามารถให้หลากหลายก็กลายเป็นคนที่มีความสามารถรอบด้านทั้งดนตรีไทย สวดมนต์ มารยาทไทย ผอ. ก็พาไปแข่งขันหลายที่ ได้รางวัลระดับประเทศ มากี่มากทำให้เราภาคภูมิใจ มีงานแสดงที่ไหนก็พาเด็กไปร่วมแสดงให้ได้แสดงความสามารถ รายได้ก็ให้เด็ก ๆ หมด ทำให้เด็ก ๆ มีรายได้จากการแสดงด้วย...” (FD7, สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2552; 2 เมษายน 2552)

ภาพที่ 42 โรงเรียนของเยาวชนต้นแบบคนที่ 7

ในกระบวนการจัดกลาทางสังคมจากสถาบันการศึกษานั้นพบว่า มีการจัดการเรียนการสอนอย่างเข้มข้นและจัดกิจกรรมเสริมทักษะเพิ่มเติมความสามารถที่หลากหลาย ทั้งดนตรีไทย มารยาทไทย การสวนมนต์ และใช้เวลาในระหว่างวันอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า สามารถฝึกระเบียบวินัย ความรับผิดชอบได้อย่างดี ทำให้เกิดความรักในการเรียนและรักในการทำกิจกรรม รู้จักจัดสรรเวลาเพื่อทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีระบบ ในเรื่องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโรงเรียนได้เข้าโครงการชูทูตความดีและปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนเป็นโรงเรียนต้นแบบ ซึ่งก็ถือเป็นส่วนสำคัญในการเน้นย้ำคุณธรรมจริยธรรมได้อีกทางหนึ่งด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ที่นี้เราเน้นเรื่องวิชาการแข่งวิชาการเราก็ได้รับรางวัลในหลายวิชามาตลอด..ความสามารถของเด็กก็ฝึกซ้อมให้ทั้งเช้า กลางวัน เย็น เด็กที่นี้เล่นดนตรีไทยได้ทุกคน มารยาทไทยการไหว้ก็ได้ทุกคน ได้รับรางวัลระดับประเทศมาตลอด ฝึกเรื่องการสวน โอ้เอื้อวิหารายที่หาฟังได้ยากในสมัยนี้ให้ด้วย เด็ก ๆ ไปแสดงที่ไหนเป็นที่ประทับใจของผู้ชมทั้งนั้น เพราะหาฟังไม่ได้อีกแล้ว...เราปลูกฝังเด็กมาก ๆ ในเรื่องวัฒนธรรมไทย ทั้งมารยาทการพูด การไหว้ ท่องอาขยาน สวนมนต์สวดมนต์ ดนตรีไทย...” (T1D7, สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2552; 17 กุมภาพันธ์ 2552; 19 พฤษภาคม 2552)

“...โรงเรียนมีโครงการชูทูตความดี ทำมาต่อเนื่องตลอด จนได้รับเลือกเป็นโรงเรียนต้นแบบไปเสนอผลงานระดับประเทศมาแล้ว...ที่นี้มีคณะกรรมการดูงานที่โรงเรียนบ่อยมาก มาจากภาคอีสาน ภาคเหนือ ภาคใต้ เขาชื่นชมในการสอนและฝึกความสามารถให้กับเด็ก ๆ มาก บางอย่างเขาไม่เคยเจอจากที่ไหนอย่างสวน โอ้เอื้อวิหาราย...ผอ.จะทုံเหตุเล็ดลิดมาก พาไปแข่งขันพาไปประกวดหรือพาไปแสดงที่ต่าง ๆ รายได้ก็จะให้เด็กหมด...” (T2D7, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2552; 17 กุมภาพันธ์ 2552; 19 พฤษภาคม 2552)

“...เน้นการดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด ฝึกประจำ ทำบ่อย ๆ ฝึกมาก ๆ เน้นให้เด็กแสดงออก เรื่องคุณธรรมปลูกฝังตลอดเวลา มีการชื่นชมคนทำความดีหน้าเสาธงทุกเช้า เจอคนแปลกหน้าก็สอนให้ยกมือไหว้...” (T3D7, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2552)

ส่วนแบบอย่างที่ดีของครูคือ ครูที่สอนทุกท่าน สอนด้วยความตั้งใจ แก้ไขปัญหาในเรื่องที่ไม่รู้ทำให้เรียนรู้ได้ทันเพื่อนและผู้อำนวยการที่ทุ่มเทเวลาให้ได้ความรู้และฝึกทักษะความสามารถ และให้โอกาสได้แสดงความสามารถยังสถานที่ต่าง ๆ ดังคำกล่าวที่ว่า

“...ครูที่เป็นแบบอย่างคือครูทุกท่าน เพราะทุกท่านตั้งใจสอนมาก โดยเฉพาะครูสอนคณิตศาสตร์ที่สอนจากที่ท่องสูตรคูณไม่ได้จนท่องได้และเรียนคณิตศาสตร์รู้เรื่องทันเพื่อนจนได้ผอ. ก็อีกท่านที่ตั้งใจมากและทำให้มีความสามารถหลายอย่างมากกว่าเพื่อนคนอื่น ๆ ในตอนนี้ด้วย...” (D7, สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2552)

ภาพที่ 43 การเข้าร่วมกิจกรรมของเยาวชนต้นแบบคนที่ 7

3.3 สถาบันศาสนา ชอบเรียนวิชาพระพุทธศาสนาและเข้าร่วมการสอบ แข่งขันโครงการเพชรมงกุฎติดอันดับ 1 ใน 10 ระดับประเทศสร้างความภาคภูมิใจมากและเป็นแรงเสริมให้สนใจพระพุทธศาสนาและทำให้ได้ศึกษาเรียนรู้ชีวประวัติและคำสอนของพระพุทธเจ้าเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังได้ทำบุญในช่วงงานสำคัญต่าง ๆ กับครอบครัวและทางโรงเรียน ทำให้ได้รับการปลูกฝังให้

มีความรู้ทางธรรมะและนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ อีกทั้งในวันสำคัญทางศาสนาครอบครัวก็จะไปทำบุญที่วัดพร้อมกันเป็นประจำ ทำให้เรียนรู้หลักคำสอนและหลักปฏิบัติทางศาสนาเพิ่มขึ้นด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

“...วันสำคัญทางศาสนาเราก็ไปทำบุญพร้อมกันทั้งบ้าน อยู่โรงเรียนก็ได้ทำบุญบ่อย ๆ เพราะอยู่ใกล้วัด ชอบเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เพราะว่าเรียนสนุกและทำให้เราได้เรียนรู้เรื่องราวของบุคคลคนหนึ่งที่สำคัญ และยังนำคำสอนมาใช้ในชีวิตเราได้ด้วย...” (D7, สัมภาษณ์, 18 มกราคม 2552)

3.4 ชุมชน

3.4.1 เพื่อนบ้าน ชุมชนมีบ้านตั้งเรียงรายติดกัน คนในชุมชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม และค้าขายด้วยความตั้งใจ มุ่งมั่นและอดทน มีวิถีชีวิตเรียบง่ายอิงศาสนา ชอบทำบุญ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ใส่ใจในทุกข์สุขของกันและกันและชื่นชมคนทำความดี และจากการที่ครอบครัวได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับเพื่อนบ้านทั้งที่บ้านและที่วัด ทำให้เห็นและเรียนรู้การประพฤติตนในเรื่องต่าง ๆ จากชุมชน เช่น ความขยันและวิถีการใช้ชีวิต ดังคำกล่าวที่ว่า

“...บ้านอยู่ติดกันก็คุยกันบ่อย ๆ ไปไหนก็คอยดูบ้านให้กัน ฝากบ้านกันได้ มีอะไรก็คุยกัน รู้เรื่องราวกัน ไปทำบุญก็ไปทำด้วยกัน เจอกันอยู่ประจำ...” (N1D7, สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2552)

“...ส่วนใหญ่ก็ทำงานกัน ขยันทำงานกันทุกบ้าน เลยจากนี้ไปหน่อยก็ค้าขายน้ำตาลสดกัน ก็ตั้งใจทำมาหากินกันทุกคน...เป็นเพื่อนบ้านกัน ก็อยู่กันมีความสุขดีไม่มีปัญหากัน เจอกันก็คุยกันไปทำบุญกันที่วัดก็เจอกันบ่อย...” (N2D7, สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2552; 21 เมษายน 2552)

3.4.2 เพื่อน เป็นผู้มีบุคลิกน่ารักสนุกสนานและเชื่อมั่นตนเองทำให้เพื่อน ๆ ชอบเข้าใกล้และพูดคุยด้วย จึงมีเพื่อนมากมายและถือเป็นศูนย์กลางของเพื่อนทั้งห้อง นอกจากจะได้ทั้งทำประโยชน์ให้กับเพื่อนแล้วเพื่อน ๆ ก็ยังได้สอนในเรื่องต่าง ๆ แลกเปลี่ยนกันได้อีก เช่น เมื่อสนใจเกมคณิตศาสตร์ซึ่งไม่ถนัด เพื่อนที่ถนัดกว่าก็มาช่วยสอนให้ จึงถือว่าในกลุ่มเพื่อนได้สอนให้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความสนใจในเรื่องต่าง ๆ ร่วมกันได้ และด้วยการคบเพื่อนที่มีแนวทางความขยันความตั้งใจเรียนเหมือนกัน สิ่งที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันจึงเป็นไปในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อพัฒนาการของวัยได้มากขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า

“...จะเป็นศูนย์กลางของเพื่อน ๆ มีอะไรเพื่อนจะมาคอยถาม แต่ก็ได้เรียนรู้สิ่งที่เพื่อนถนัดและเก่งมาด้วยเหมือนกัน ก็แบ่งปันกัน สอนกัน บอกกันไม่หวง...” (D7, สัมภาษณ์, 21 เมษายน 2552)

“...ไม่แน่ว่าครูสั่งอะไรก็โทรถามเขาได้ เขาบอกเราได้ บางทีถ้าเขาไม่แน่ใจเขาก็จะถามเราเหมือนกัน...” (P1D7, สัมภาษณ์, 24 มกราคม 2552)

“...เขาเรียนเก่ง ถามการบ้านถามเรื่องเรียนเขาก็บอก อธิบายให้ฟัง เขาไม่รู้อะไรก็ถามเราก็บอกกัน มีปัญหาที่ปรึกษาเล่าให้กันฟัง...เขาอยากรู้เรื่องเกมคณิตศาสตร์เขาก็ถาม ก็สอนเล่นกัน เขาเล่นเก่งจนไปลงแข่งขันมาด้วย...” (P2D7, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2552; 7 มีนาคม 2552)

3.5 สื่อมวลชน ในส่วนของโทรทัศน์จะดูเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด แต่พ่อแม่ก็จะจำกัดเวลาการดูไว้ด้วยเพื่อไม่ให้ลูกติดรายการหรือดูจนเพลินลืมเวลา แต่ก็จัดสรรเวลาได้ดีคือจะดูรายการโทรทัศน์ครั้งละ ไม่เกินหนึ่งชั่วโมง และจะไปอ่านหนังสือเรียนหรือทำการบ้านต่อ ส่วนหนังสือที่อ่านส่วนใหญ่เป็นหนังสือเรียนและหนังสือที่ให้ความรู้ต่าง ๆ ส่วนอินเทอร์เน็ตจะใช้เพื่อสืบค้นงานโดยไม่ได้จำกัดเวลาการใช้ แต่ถ้าเปิดเล่นเพื่อพูดคุยกับเพื่อนพ่อแม่จะกำหนดเวลาให้เล่นได้ไม่เกินหนึ่งชั่วโมงและด้วยพื้นที่การวางโทรทัศน์และคอมพิวเตอร์ในพื้นที่ส่วนกลางของบ้านจึงทำให้พ่อแม่สามารถตรวจสอบการดูรายการได้ ด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

“...พ่อแม่จะจำกัดเวลาการดูโทรทัศน์ ส่วนการใช้อินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่จะใช้ทำงานก็จะให้ทำงานจนกว่าจะเสร็จไม่ได้จำกัดเวลา...” (D7, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2552)

“...พ่อแม่จะไม่ให้ดูโทรทัศน์นาน อินเทอร์เน็ตถ้าใช้ทำงานให้ทำได้จนงานเสร็จ แต่ถ้าใช้คุยกับเพื่อนหรือเล่นก็จะให้ใช้ได้ไม่เกินหนึ่งชั่วโมง...” (FD7, สัมภาษณ์, 7 มีนาคม 2552)

จากการรวบรวมข้อมูล เมื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์โครงสร้าง (Structural Synthesis) โดยรวมของเยาวชนต้นแบบทั้ง 7 คน จะเห็นได้ว่ากระบวนการจัดเกลาทางสังคมที่มีผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนต้องผ่านกระบวนการจัดเกลาทางสังคมจากหลายแหล่ง ทั้งจากสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชนและสื่อมวลชน ซึ่งทุกแหล่งมีกระบวนการจัดเกลาทางสังคมที่แตกต่างและส่งผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนสรุปได้ดังนี้

1. กระบวนการจัดเกลาทางสังคมจากสถาบันครอบครัวพบว่า การปฏิสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวที่พ่อแม่มีต่อลูกจากมีปฏิสัมพันธ์ในลักษณะของเพื่อน ในลักษณะของที่ปรึกษามีความเอาใจใส่และสนใจในรายละเอียดของลูกในทุกเรื่อง มีความใกล้ชิดกับลูก ได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับลูกและสอนลูกโดยใช้หลักเหตุผล ให้คำปรึกษาแนะนำและให้อิสระลูกในการตัดสินใจด้วยตนเองบนพื้นฐานของเหตุผลที่มีร่วมกัน อีกทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับลูกในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ส่งผลให้ลูกได้ผ่อนคลาย มีความสุข กล้าคิดกล้าตัดสินใจเรื่องของตนเองและกล้าบอกเล่าปัญหาต่าง ๆ ของตนเองให้พ่อแม่ฟังได้อย่างสบายใจ

2. กระบวนการจัดเกลาทางสังคมจากสถาบันการศึกษาพบว่า สิ่งสำคัญคือครูมีการดูแลเอาใจใส่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของเยาวชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ แสดงความรักและมีการติดต่อ

ปริกษาหารีระหว่างครูและพ่อแม่ในเรื่องต่าง ๆ ร่วมกัน สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือการเรียนรู้แบบอย่างที่ดีจากครู

3. กระบวนการจัดেলাทางสังคมจากสถาบันศาสนาพบว่า พ่อแม่มีส่วนสำคัญในการปลูกฝังให้ลูกได้เข้าถึงสถาบันศาสนาและการสั่งสอนจากสถาบันศาสนาด้วยการพาลูกเข้าวัดในวันสำคัญทางศาสนา การตักบาตร การสวดมนต์และการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันของพ่อแม่ ซึ่งการปลูกฝังของพ่อแม่ทำให้เยาวชนได้เรียนรู้ธรรมะ นอกจากนี้เยาวชนได้เรียนรู้จากสถาบันการศึกษาผ่านกิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ โดยการนิมนต์พระสงฆ์มาให้ความรู้และร่วมฝึกปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ โดยการปฏิบัติจริง

4. กระบวนการจัดেলাทางสังคมจากชุมชน เป็นชุมชนที่อยู่เป็นหมู่บ้าน มีความสงบปลอดภัย เอื้อเพื่อพ่อแม่และรู้สุขทุกข์และความเป็นไปของกัน จำแนกได้ดังนี้

4.1 กระบวนการจัดেলাทางสังคมจากเพื่อนบ้านพบว่า เพื่อนบ้านและคนในชุมชนละแวกใกล้เคียงมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและเป็นรูปแบบที่ดีของเยาวชนในการเรียนรู้ ชิมชั้ชีวิตชีวิตจากการปฏิบัติเพื่อให้สืบทอดวิถีชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น

4.2 กระบวนการจัดেলাทางสังคมจากเพื่อนพบว่า เยาวชนค้นแบบเลือกคบเพื่อนที่มีลักษณะแนวความคิดความสนใจคล้ายคลึงกัน เช่น ขยันเรียน ชอบทำกิจกรรม มีความรับผิดชอบและมีความจริงใจโดยเพื่อนเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งสนับสนุนให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม

5. กระบวนการจัดেলাทางสังคมจากสื่อมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์และอินเทอร์เน็ตพบว่า เยาวชนจะเลือกดูโทรทัศน์เฉพาะเรื่องที่ตนเองสนใจ เช่น เลือกรายการข่าว รายการสารคดีหรือชมละครที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการร้องเพลง และในขณะที่ดูโทรทัศน์พ่อแม่ร่วมดูด้วยและมักใช้เวลาในการดูโทรทัศน์เฉลี่ยวันละ 1 ชั่วโมง และการอ่านหนังสือ เยาวชนจะเลือกอ่านหนังสือที่สนใจหรือมีประโยชน์นำไปใช้ในชีวิตได้ เช่น หนังสือธรรมะ หนังสือสารคดีหรือหนังสือประวัติประเทศต่าง ๆ สำหรับการใช้อินเทอร์เน็ตเยาวชนจะใช้เพื่อการสืบค้นข้อมูลและเพื่อการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่สนใจและมีประโยชน์ เช่น ความรู้ทางธรรมะ ความรู้เกี่ยวกับบุคคลสำคัญของโลกที่ประสบความสำเร็จหรือความรู้ทางสารคดี ส่วนการฟังวิทยุพบว่า เยาวชนค้นแบบไม่เรียนรู้การฟังข้อมูลข่าวสารจากวิทยุ เพราะวิทยุมีประโยชน์ต่อเยาวชนน้อยและเยาวชนสนใจการอ่านหนังสือมากกว่า

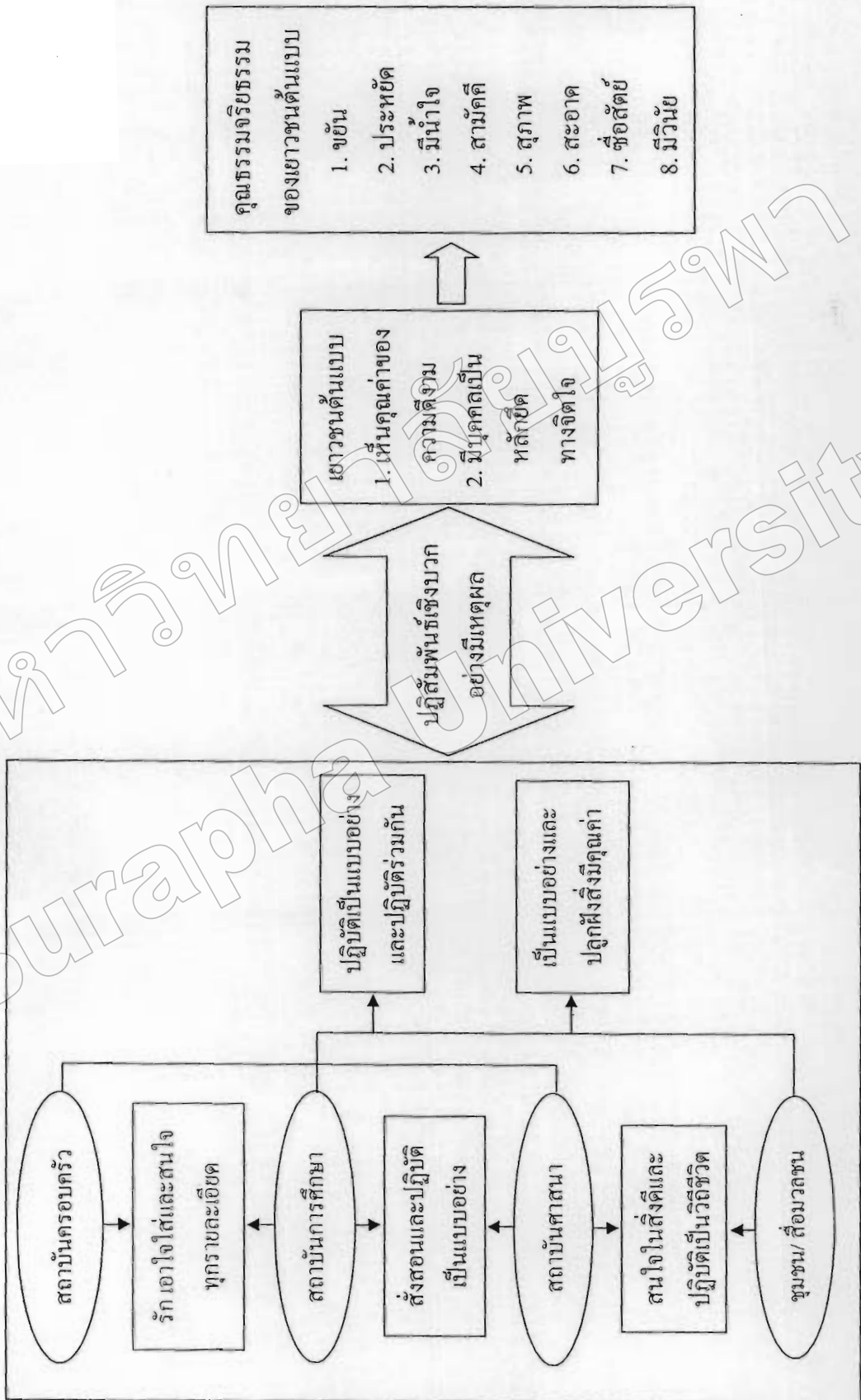
เมื่อพิจารณากระบวนการจัดেলাทางสังคมจากสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ชุมชนและสื่อมวลชน สามารถสรุปได้ว่ากระบวนการจัดেলাทางสังคมดังกล่าวมีลักษณะร่วมที่เด่นชัด คือ “ปฏิสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีเหตุผล (Logical Positive Interaction)”

6. ผลการวิเคราะห์คุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนต้นแบบพบว่า เยาวชนมีคุณธรรมจริยธรรมเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ความขยัน ร้อยละ 14.92 ความประหยัด ร้อยละ 14.37 ความมีน้ำใจ ร้อยละ 13.76 ความสามัคคี ร้อยละ 11.73 ความสุภาพ ร้อยละ 11.66 ความสะอาด ร้อยละ 11.42 ความซื่อสัตย์ ร้อยละ 11.11 และความมีวินัย ร้อยละ 11.03

7. จากการศึกษาพบว่าเยาวชนมีการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) คือ การเห็นคุณค่าของความดีงามและการมีบุคคลเป็นหลักยึดทางจิตใจ เช่น พ่อแม่และญาติ ซึ่งทั้งสองสิ่งนี้เป็นส่วนเสริมให้เกิดกระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้านคุณธรรมจริยธรรมขึ้นได้

8. ชุมชนที่พักอาศัยของเยาวชนเป็นชุมชนที่อยู่นอกเมือง คนในชุมชนประกอบอาชีพการเกษตรและค้าขาย มีวิถีชีวิตเรียบง่าย สงบปลอดภัย รู้จักคุ้นเคยกันอย่างใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีเอื้อเพื่อแผ่ต่อกัน ซึ่งลักษณะของชุมชนดังกล่าวส่งเสริมให้เกิดกระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้านคุณธรรมจริยธรรมได้ดีขึ้น

จากงานวิจัยสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 44 กระบวนการผลิตหลักสูตรที่มีผลต่อคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนต้นแบบจังหวัดยะลา